

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Volný čas současné mládeže

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Miroslav Procházka, Ph.D.**

Vypracovala: **Miroslava Nečesalová**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

České Budějovice 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Volný čas současné mládeže“ vypracovala samostatně a použila jsem pramenů a zdrojů, které cituji a uvádím v seznamu použité literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Ve Výčapech.....

.....

Miroslava Nečaslová

Poděkování

Děkuji Mgr. Miroslavu Procházkovi, Ph.D. za trpělivé vedení mé práce, cenné rady a připomínky, které mi poskytl při jejím zpracování a za metodickou pomoc.

Abstrakt

Problematika volného času současné mládeže je v posledních letech tématem, které budí zájem u rodičů, pedagogů ale i širší společnosti, zejména z důvodu zvyšujícího se počtu mladých lidí s delikventním chováním nebo pácháním trestní činnosti. Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části je vysvětlena problematika volného času, jeho historie a vývoj, vývoj pedagogiky volného času a výčet některých institucí, které se volným časem zabývají. V praktické části jsou porovnávány dvě skupiny mladých lidí; patnáctiletí studenti s dospělými pracujícími lidmi ve věku třiceti let. Pomocí vyplněných dotazníků jsou zjišťovány rozdíly v trávení volného času u těchto dvou skupin. Cílem bylo získat informace o tom, kolik volného času mají a jakým způsobem, zda aktivně či neaktivně, ho tráví.

Klíčová slova: volný čas, pedagogika volného času, výchova, volnočasové aktivity.

Abstract

The problems of leisure time of young people is an issue that attracts attention of parents, teachers and the broader society due to increasing number of juvenile delinquency or committing crimes in very early age of people. The bachelor thesis is divided into theoretical and practical parts. The aim of the theoretical part is to illustrate the problem of leisure time in general, its history and development, the pedagogy of leisure time's development. Institutions offering services for various ways of spending leisure time are listed as well. The goal of the practical part is to make a comparison between two groups of people. The first group consists of students at the age of 15 and the other group is consisted of young adult people at the age of 30. By means of questionnaire that the informants filled in, the differences how they spend their leisure time are compared. The most important information is how much leisure time they have and whether they spend it in an active or passive way.

The key words: leisure time, the pedagogy of leisure time, upbringing, leisure activities.

Obsah

Úvod	7
1 Volný čas a jeho teoretická vymezení	8
1.1 Funkce volného času.....	9
1.2 Tendence a modely evropského vývoje politiky v oblasti volného času.....	10
2 Pedagogika volného času	11
2.1 Vymezení pojmu.....	11
2.2 Vývoj pedagogiky volného času.....	11
2.3 Poválečný vývoj.....	14
2.4 70. a 80. léta 20. století	15
2.5 90. léta 20. století.....	15
2.6 Začátek 21. století	16
3 Význam kultury a sportu ve volném čase mladých lidí.....	18
3.1 Význam kultury	18
3.2 Význam sportu jako důležitého faktoru ve volném čase mládeže.....	19
3.2.1 Formy účasti ve sportu	20
3.2.2 Atraktivní sporty	21
3.2.3 Podíl sportu na volném čase.....	23
4 Hra a její využití ve volném čase.....	25
4.1 Atributy hry.....	25
4.2 Funkce hry v dějinném kontextu výchovy.....	26
5 Výchova k volnému času.....	28
5.1 Vše začíná v rodině.....	28
5.2 Volný čas ve škole	28
5.2.1 Jednorázové aktivity školy	28
5.2.2 Pravidelné aktivity školy.....	28
5.2.3 Školní družiny a školní kluby.....	29
6 Volnočasové aktivity mládeže.....	30
6.1 Typy volnočasových aktivit.....	30
6.2 Přehled volnočasových aktivit mládeže.....	31
7 Institucionální zajištění volného času dětí a mládeže.....	35
8 Srovnávací studie volnočasových aktivit dospívající a dospělé populace	39
8.1 Cíl práce	39
8.2 Výzkumné předpoklady	39

8.3 Metoda šetření.....	39
8.4 Místo šetření	39
8.5 Realizace dotazníkového šetření.....	39
8.6 Zpracování údajů	40
8.7 Dílčí výsledky dotazníkového šetření.....	41
Otázka č. 1: <i>Jsem student (14-16 let) nebo pracující (29-31 let)</i>	41
Otázka č. 2: <i>Zkuste odhadnout, kolik máte obvykle volného času ve všední den (po – pá)</i>	41
Otázka č. 3: <i>Zkuste odhadnout, kolik máte volného času v sobotu</i>	43
Otázka č. 4: <i>Zkuste odhadnout, kolik máte volného času v neděli</i>	45
Otázka č. 5: <i>Ve volném čase nejraději (vyberte jednu možnost)</i>	47
Otázka č. 6: <i>Nejoblíbenější aktivitě (z výše uvedených) se věnuji</i>	50
Otázka č. 7: <i>Volný čas trávím raději</i>	52
Otázka č. 8: <i>Se způsobem trávení volného času jsem</i>	54
Závěry praktické části.....	56
Závěr.....	59
Seznam použité literatury a zdrojů	61
Seznam příloh.....	63

Úvod

Téma Volný čas současné mládeže jsem si zvolila především z důvodu mého zaměstnání. Pracuji jako lektorka anglického jazyka v jazykové škole, kde se každodenně setkávám se studenty jak počátečního vzdělávání, tak s dospělými účastníky dalšího vzdělávání. Studenti, kteří dokončí střední školy a nebyli přijati na školy vysoké, řeší otázku volného času, jelikož do pracovního poměru ještě nechtějí nastoupit, ale doma zůstat také nechtějí. Ti, kteří si zvolili možnost studovat anglický jazyk, se rozhodli strávit rok volna smysluplným způsobem. Neúspěch přijetí na vysoké školy obrátili v šanci připravit se na příští přijímací zkoušky lépe a zároveň se zdokonalit v cizím jazyce.

V teoretické části této práce se zaměřím na vysvětlení pojmů, kterými osvětlím problematiku volného času. Zmíním pojem „volný čas“ a jeho funkci, dále načrtnu vývoj volného času; už od historie se lidé setkávali s volným časem a řešili otázku, jak ho využít. Ovšem pro ně znamenal volný čas něco jiného než pro nás a rozhodně ho měli mnohem méně. Dále se budu zabývat vznikem a rozvojem pedagogiky volného času u nás i v jiných zemích. S vývojem pedagogiky volného času jde ruku v ruce zakládání organizací a institucí, které nabízejí volnočasové aktivity. Provedu výčet těch nejznámějších i těch méně známých.

Další část bakalářské práce věnuji sportu a sportovním aktivitám, konkrétněji tomu, do jaké míry tráví svůj volný čas mladí lidé aktivně či neaktivně. Rozhodla jsem se porovnat 2 věkové skupiny, a to skupinu mladých ve věku patnácti let a skupinu mladých ve věku třiceti let. Základem pro provedení komparace budou informace získané dotazníkovou metodou. Dotazníky vyplní studenti v 1. ročnících středních škol a skupina respondentů ve věku třiceti let.

Poté dotazníky vyhodnotím porovnáním obou věkových skupin a výsledky zaznamenám pomocí grafu a doplním ho komentářem.

Touto bakalářskou prací bych ráda informovala své okolí o možnostech využívání volného času. Především rodiče a pedagogové se mohou inspirovat, jak se svými svěřenci využívat volný čas tak, aby to bylo přínosné pro ně i pro ostatní a motivovat je k aktivní účasti ve volnočasových aktivitách.

1 Volný čas a jeho teoretická vymezení

Volným časem rozumíme čas, který nám zbude z celkového času po odečtení spánku, práce, školy, nezbytných aktivit (jídlo, péče o domácnost...). Jiří Němec definoval volný čas takto: „*Je to čas, v němž člověk svobodně volí a dělá takové činnosti, které mu přinášejí radost, potěšení, zábavu, odpočinek, které obnovují a rozvíjejí jeho tělesné a duševní schopnosti, popř. i tvůrčí schopnosti. Je to čas, v němž je člověk sám sebou, nejvíce patří sám sobě, kdy koná převážně svobodně a dobrovolně činnosti pro sebe, popř. pro druhé, ze svého vnitřního popudu a zájmu.*“¹

Další definicí pro volný čas, a to z Pedagogického slovníku Průchy, Walterové a Mareše je: „*Čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku)...*“²

Do pojmu volného času dále spadá odpočinek, zábava, rekreace, zájmová činnost, dobrovolné vzdělávání a dobrovolná společensky prospěšná činnost. V knize Jiřího Němce se uvádí, že volný čas má dvě dimenze a to dimenzi člověka – jednotlivce a dimenzi sociální. Člověk většinu svého volného času tráví ve společnosti druhých lidí.³

Specifikem volného času dětí a mládeže (podle Úmluvy o právech dítěte je dítětem jedinec mladší 18 let a mládeží je u nás označována věková skupina 18 – 26 let) je to, že z výchovných důvodů je vhodné jeho pedagogické ovlivňování a citlivé vedení, protože děti nemají dostatek zkušeností a nemají přehled v oblasti zájmových činností. Aby toto ovlivňování a vedení bylo úspěšné, je nutné, aby bylo nenásilné, činnosti pestré a přitažlivé a účast na nich zcela dobrovolná. Míra, do které lze děti ovlivnit, závisí na jejich mentální a sociální vyspělosti i na charakteru rodinné výchovy.⁴

---

¹ NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3, str. 17

² PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. Vydání. Portál, 2003. 324 stran. ISBN 80-7178-772-8, str. 274

³ NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3, str. 17

⁴ PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B. a kol. *Pedagogika volného času*. 3. Vydání. Praha: Portál, 2002. 231 stran. ISBN 80-7178-711-6, str. 13

1.1 Funkce volného času

V úvahách M. Vážeňského a V. Smékala se můžeme dočíst, že R. J. Havighurst zařadil do funkcí volného času účast na společenském životě, poskytování možností k zajímavému prožití a tvůrčímu vyjádření osobnosti, utváření pravidelných a rutinních činností jedince a mít úctu k sobě samému i ostatním. Autoři dále uvádějí, že M. Kaplan do funkcí zařadil pocit „nějak k něčemu patřit“, rozvíjení vědomí vlastní individuality, zprostředkování a uvedení v soulad různé individuální funkce, prospěšnost jedinci i společnosti, podněcování tvůrčích sil v člověku.

V téže knize se oba autoři věnují též názoru B. Filipcové, která doplnila tyto úvahy o funkci volného času nám již známějšími funkcemi, a to sice funkcí odpočinku, rekreace, kompenzace jednostranných zátěží, orientace a informace.⁵

Dle Hofbauera má volný čas tyto funkce: odpočinek (regenerace pracovní síly), zábava (regenerace duševních sil), rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury).⁶ Autor odkazuje na M. Damaye, jež vydal jednu z prvních prací o volném čase již před druhou světovou válkou a uvedl v ní biologickou, sociální, politickou a pedagogickou dimenzi volného času. Zajímal se také o aktivity státních i nestátních subjektů ve Francii i jiných evropských zemích tehdejší doby. Po válce se věnoval psychologické funkci volného času Joffre Dumazediera, která podle něho vyrovnává zčásti vliv práce. Obsahuje očekávání a naděje (agente), osvobození od požadavků pracovního procesu i jiných životních zátěží, zábavu a rozptýlení (divertissement) v podobě hry, divadla, kina, a pak také rozvoj intelektuální, umělecký a fyzický, tvořivost a vzdělávání.

Alexandr Kamiński (citováno podle knihy od B. Hofbauera), polský sociolog volného času a historik sdružování polských dětí a mládeže, po válce uvedl tři hlavní způsoby realizace volného času: odpočinek, zábava a aktivity rozvíjející osobnost (vzdělávání, veřejné činnosti, amatérské aktivity). Funkce podle Rogera Sue (Děti, mládež a volný čas), francouzského sociologa volného času, jsou:

- psychosociologická (uvolnění, zábava, rozvoj)

---

⁵ VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-901737-9-9, str. 26

⁶ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. Vydání. Praha: Portál, 2004. 176 stran. ISBN 80-7178-927-5, str. 14

- sociální (socializace, symbolická příslušnost k některé sociální skupině)
- terapeutická (zahrnuje hledisko zdravotní, smyslový rozvoj, prevenci chorob, zdravý životní styl)
- ekonomická (Začátkem 20. století byl volný čas pokládán za čas promarněný a neproduktivní, později se doceňuje hospodářský význam volného času pro jednotlivce i společnost. Dodnes si lidé pokládají otázku, kdy je činnost ve volném čase žádoucí spotřebou a kdy se jejím přeceňováním člověk odcizuje sám sobě.)⁷

1.2 Tendence a modely evropského vývoje politiky v oblasti volného času

Největší význam pro utváření politiky volného času hrálo 20. století, obzvláště pak třicátá léta. Příkladem nám může být Francie v červnu 1936, kdy vznikly 3 státní podsekretariáty, a to pro ochranu dítěte, tělovýchovu a vojenskou přípravu a pro volný čas a sport, které se roku 1938 přeměnily v podsekretariát sportu, volného času a tělovýchovy. V téže době vznikla celostátní Vysoká rada sportů a Meziministerský výbor aktivit volného času. Postupem času se vytvořily 3 hlavní modely politiky evropských zemí vzhledem k mladé generaci a jejímu volnému času. Jejich vliv můžeme pozorovat i v současnosti. Jsou to tyto modely: Model živelnosti a nezájmu státu, Model utopického optimismu a Model reálně optimistický.⁸

---

⁷ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. Vydání. Praha: Portál, 2004. 176 stran. ISBN 80-7178-927-5, str. 14

⁸Tamtéž str. 140 - 143

2 Pedagogika volného času

2.1 Vymezení pojmu

„Disciplína pedagogiky, zaměřená na výchovné a vzdělávací prostředky, napomáhající autonomnímu a smysluplnému využívání volného času dětí, dospívajících i dospělých; v mnoha zemích zároveň studijní obor... Významnou metodou práce současné pedagogiky volného času je animace.“⁹

2.2 Vývoj pedagogiky volného času

O úplně první zmínce o volném čase v životě člověka se můžeme dočíst v knize *Legenda o Ostojevi*, ve které je popsán život hlavního hrdiny knihy poddaného Ostoje, žijícího v první polovině 12. století na Levém Hradci severně od Prahy. O tom, jakým životem žil, podávají svědectví pouze nepřímé prameny. Je zde uvedeno podle etnografie, že většinu část roku pracoval 14 – 16 hodin denně (kromě nedělí a svátečních dnů) a spal asi jen 6 hodin, během většího pracovního vytížení byl vzhůru asi 18 – 20 hodin a spal tedy asi jen 4 hodiny. V zimním období se jeho pracovní nasazení snížilo na 12 hodin denně a spal asi 8 - 10 hodin, mezi prací se vytvořil prostor asi 2 - 4 hodin, kdy se mohl věnovat sobě samému a rodině, mohl si povídat s ostatními lidmi a tím si také zvyšoval přehled v osobním životě.

O životě dětí v historii víme jen velmi málo. Je jisté, že děti od útlého věku byly zapojovány do práce a pomáhaly se starat o chod domácnosti, především pak o její přežití. Můžeme se domnívat, že i tenkrát jako dnes děti hrály hry a sdružovaly se do skupinek s ostatními dětmi.¹⁰

Na konci 18. století Johann Heinrich Pestalozzi zakládá ústav pro sirotky a děti chudých rodičů, kterým chce nabídnout rodinné prostředí a nejzákladnější vzdělání. Pestalozzimu se dostalo veliké uznání za jeho dílo *Lienhard a Gertruda* (1781), kde popisuje život zemědělské rodiny a výchovu dětí v přirozených rodinných podmínkách.¹¹

---

⁹ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. Vydání. Portál, 2003. 324 stran. ISBN 80-7178-772-8, str. 161 - 162

¹⁰ PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B. a kol. *Pedagogika volného času*. 3. Vydání. Praha: Portál, 2002. 231 stran. ISBN 80-7178-711-6, str. 18

¹¹ JŮVA, V. & SEN. *Stručné dějiny pedagogiky*. 5. Vydání. Brno: Paido, 2003. 91 stran. ISBN 80-7315-062-X, str. 35

V populárně naučné encyklopedii se píše, že salesiáni Dona Bosca byli založeni v roce 1859 italským knězem Donem Boscem. Jsou římskokatolickou řeholí, která se původně specializovala na práci s mládeží, později se začala věnovat také misiím, poskytováním exercicií a začala vypomáhat v diecézích.¹² „*Celý salesiánský systém se zakládá na umění získat srdce svěřeného jedince. Toho lze dosáhnout jedině láskou, vyloučením tělesných i ponižujících trestů, sblížením s vychovávaným, přímou účastí na všech jeho činnostech, zaměstnáních i hrách.*“¹³ Don Bosco se staral o sociálně slabou a delikventní mládež, snažil se jim poskytnout celkový osobnostní rozvoj, náboženskou výchovu a důstojný způsob života. V roce 1841 zřizuje azyl pro opuštěnou mládež v Turíně, zvanou Oratoř sv. Františka Saleského.¹⁴

V polovině 19. století se poprvé objevuje věda o volném čase, když vzniká Centrální park v New Yorku (1850 Park-Movement) a hnutí hřišť (kolem roku 1900 – Recreation Movement). O velké rozšíření vědy o volném čase a pedagogiky volného času se zasloužila roku 1956 Světová asociace volného času a rekreace (World Leisure and Recreation Association, WLRA) založená ve Spojených státech. Ta spolupracuje s organizacemi ALATIR (v Jižní Americe), NRPA (v Severní Americe), ELRA (v Evropě, hlavní sídlo je ve Švýcarském Curychu) a další. V roce 1976, kdy se sjednotily organizace „Departments of Parks“ a „Departments of Recreation“, se objevila poptávka po výzkumu a vzdělávání. Časem se tyto sjednocené organizace přejmenovaly na „Departments of Leisure Studies“ a v nynější době poskytuje na 500 možností vzdělání pro odborníky na poli volného času na univerzitách a vysokých školách ve Spojených státech.

Teprve v posledních asi padesáti letech se pedagogika volného času prosazuje také v Evropě. Její vývoj byl ze začátku nejvíce patrný v zemích Skandinávie a Francii a ve Velké Británii a Polsku. V roce 1970 se v Ženevě uskutečnil první evropský kongres o volném čase, o rok později vznikla Evropská asociace volného času a rekreace (ELRA). V Evropské asociaci se hned od začátku pedagogika volného času v různých zemích rozvíjela odlišně a v rámci Evropy se tedy rozdělila do 4 regionů, které rozeznávají svá

---

¹² WIKIPEDIE *Otevřená encyklopedie* [online]. Poslední revize 23.11.2011 [cit. 24.11.2011]. Dostupné na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Salesi%C3%A1ni_Dona_Bosca

¹³ JÚVA, V. & SEN. *Stručné dějiny pedagogiky*. 5. Vydání. Brno: Paido, 2003. 91 stran. ISBN 80-7315-062-X, str. 41

¹⁴ Tamtéž, str. 41

specifika: sever – pedagogika volného času, jih – animace, západ – administrace volného času, východ – kulturní práce.¹⁵

V knize *Pedagogika volného času* od Pávkové, Hájka a Hofbauera se můžeme dočíst, že počátky výchovy ve volném čase sahají už do poloviny 17. století, tedy do doby po skončení třicetileté války (1648). Už tehdy si lidé uvědomovali, že by bylo dobré změnit pracovní a životní styl, usilovali o dosažení kratší pracovní doby a získání více volného času. V tom jim pomohl rozvoj moderního strojového průmyslu. Jejich cílem bylo dosáhnout více času na odpočinek a regeneraci sil, vzdělávání, rozvoj zájmů, na sociální a veřejnou činnost. V průběhu 17. století si bohatší lidé začali pořizovat tzv. víkendové domy mimo své stálé obydlí, ve městech se zakládaly kluby (1. klub byl zbudován ve Velké Británii v roce 1693), kavárny, spolky a společnosti dospělých. Tempo oddělování bydliště, pracoviště a místa, kde se trávil volný čas, se urychlilo v první polovině 19. století. Začaly vznikat aktivity hudební, divadelní, tělovýchovné a turistické, lidé začali pořádat výlety, slavnosti a shromáždění a v neposlední řadě se začaly objevovat organizace sociální i politické, zájmové, odborové, kluby a dělnické domy. Velkou zásluhu na rozvoji různých volnočasových aktivit a činností měli lékaři, pedagogové, veřejní pracovníci a pak také obce a sdružení dospělých i mládeže.

Hned na začátku se utvořily 2 hlavní cesty vzniku volnočasových aktivit a realizačních institucí:

1. Nejdříve vznikaly aktivity a organizace se zaměřením převážně pro dospělé. Patřily mezi ně například tělovýchovné a sportovní činnosti, hřiště, cvičiště, tělocvičny, tělovýchovná sdružení (Sokol, založen v roce 1862). Postupem času se přidávaly další aktivity jako loutková divadla, knihovny, společenský a veřejný život. Dále pak aktivity, sdružení a zařízení dělnických spolků a organizací.
2. Následně se začaly objevovat také organizace určené jenom dětem a mladistvým, které se snažily o vytvoření nového, specifického životního a výchovného prostoru. V Anglii bylo založeno ve druhé polovině 19. století sdružení mladých křesťanských mužů a žen YMCA a YWCA, které se rozšířilo také za hranice Anglie a vytvořilo mezinárodní struktury. Ernest Thompson Seton (severoamerický spisovatel, 1860 – 1946) a Robert Baden-Powell (anglický generál, 1859 – 1941) na počátku 20. století dali impulz vzniku novému skautskému hnutí. Dále se

---

¹⁵ VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-901737-9-9, str. 61 - 62

rozvívěly klubovny a tábory pro děti a mládež. V Anglii se začaly zakládat různé organizace a činnosti volného času dětí a mládeže také na školách, o rozvoj dětských zahrádek, které měly dětem sloužit hlavně jako prostor, kde děti mohou pobývat a pohybovat se na čerstvém vzduchu, se zasloužil polský lékař Henryk Jordan (1842 - 1907), dětské kluby a letní tábory podporoval Stanislav T. Šacký na přelomu 19. a 20. století ve Francii, Německu i Rusku.¹⁶

2.3 Poválečný vývoj

Po skončení druhé světové války došlo ke změně vnímání důležitosti lidského života, obzvláště potom dětí a mladých lidí jako pokračovatelů budoucího světa. Společnost se více začala zajímat o potřeby dětí, o jejich zájmy, názory, hodnoty a postoje, o to, jak by se mládež mohla více zapojit do společenského dění. Zájem širší společnosti o mladou generaci se začal objevovat ve významných dokumentech světových i evropských zemí.

Takovým významným dokumentem se stala např. Charta OSN, mezinárodní kolektivní smlouva, přijatá státy bojujícími proti fašismu dne 26. 6. 1945. V Chartě jsou stanoveny cíle OSN, zásady mezinárodní mírové spolupráce, bezkonfliktní řešení mezinárodních sporů, odmítá náboženskou, rasovou, národní i jakoukoli jinou diskriminaci člověka. Charta se stala trvalým společenským, politickým i právním rámcem pro rozvoj a ochranu mladé generace světa.¹⁷

V západoevropských zemích se rozvíjela sdružení zaměřená na zájmové aktivity, rozšiřovala se hřiště, parky a herní prostory pro děti, střediska volného času pro děti a mládež, domy mládeže a kultury, tělovýchovná, sportovní a turistická zařízení, letní tábory a jiné. Jejich rozvoj byl podporován státními orgány. Znovu se obnovila volnočasová zařízení pro dospělé lidi, objevovaly se nové druhy zařízení s moderním technologickým vybavením, jako jsou planetária nebo zábavní parky.

V Sovětském svazu a socialistických zemích se významným prvkem stala síť lidových škol umění (dnes základní umělecké školy), při školách se otevírala zařízení pro děti pracujících rodičů (školní družiny a školní kluby). V 60. letech 20. století se objevovaly tendence vytvořit celodenní školy a školy-internáty, které se v našich

---

¹⁶ PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B. a kol. *Pedagogika volného času*. 3. Vydání. Praha: Portál, 2002. 231 stran. ISBN 80-7178-711-6, str. 21 - 22

¹⁷ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. Vydání. Praha: Portál, 2004. 176 stran. ISBN 80-7178-927-5, str. 152 - 153

podmínkách neuchytily. Domy pionýrů a mládeže v naší zemi byly dobrovolně přístupné všem dětem, ve své době vysoce oceňované západními pedagogy pro jejich citlivý přístup k nim. Pražské jaro 1968 umožnilo zvýraznit osobnost dítěte, dalo možnost alternativní volby a omezilo přímou závislost zařízení na státu.

2.4 70. a 80. léta 20. století

Sedmdesátá a osmdesátá léta 20. století v zemích západní Evropy jsou spíše ve znamení nárůstu životních problémů mladých lidí (objevuje se nezaměstnanost, krize v rodinách, závislost na drogách, nezájem o členství ve sdruženích nabízející volnočasové aktivity, malý zájem podílet se na životě v obci, nárůst xenofobního smýšlení a agresivity). V některých zemích následkem podcenění významu volného času mladých lidí došlo k oslabení sítí sdružení a zařízení začala ztrácet na významu. Mládež začala zakládat různá hnutí (protiválečná, ekologická,...), čímž se začaly zviditelňovat skupiny sociálně nepřizpůsobivé a vylučované, marginalizované. Jednotlivé země se tomu pokoušely čelit zakládáním ministerstev mládeže a sportů či přijímáním zákonů o mládeži.

Ve střední a východní Evropě se nadále rozvíjely sítě současných druhů zařízení, především pak družiny, kluby, domy pionýrů a mládeže, lidové školy umění a další. Zejména díky odborům se rozvíjely dětské prázdninové tábory. V 80. letech 20. století se u české mládeže začínají vyskytovat stejné problémy jako v zemích západní Evropy, drogy, AIDS, brutální chování, xenofobie. Tyto problémy však nebyly vnímány jako závažné, a proto se zařízení volnočasových aktivit nepodílelo na jejich eliminaci nijak zvlášť výrazně.¹⁸

2.5 90. léta 20. století

V Evropě i ve světě se politice dětí i mládeže a jejich volnému času věnuje doposud nejvíce pozornosti. Důležitým aspektem devadesátých let se stala Úmluva o právech dítěte (OSN 20. 11. 1989), soubor závazných opatření pro rozvoj a ochranu dětí včetně volného času. Na úmluvu navázala Světová deklarace o přežití dětí, jejich ochraně a rozvoji a Plán činnosti k její realizaci v devadesátých letech. V roce 1995 se Ekonomická a sociální rada zasloužila o dokument Světový program opatření pro mládež do roku 2000 a dále, ve kterém podporuje vzájemný respekt, toleranci a porozumění mezi mladými lidmi,

---

¹⁸ PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B. a kol. *Pedagogika volného času*. 3. Vydání. Praha: Portál, 2002. 231 stran. ISBN 80-7178-711-6, str. 23 - 26

upozorňuje na důležitost vytváření kulturních, rekreačních a sportovních podmínek pro mládež.¹⁹

Činnost organizací, které byly ve 40. letech přerušeny, se obnovila (YMCA, YWCA,...), začaly vznikat zcela nové zájmové organizace (Duha, Asociace pro mládež, vědu a techniku – AMAVET, Folklorní sdružení ČR). Školní družiny a kluby a základní umělecké školy pokračovaly ve své činnosti a rozvíjely se dále, domy pionýrů a mládeže se přejmenovaly na domy dětí a mládeže a začaly zaměřovat svoji pozornost také na spontánní činnosti a spolupráci s nejrůznějšími sdruženími dětí a mládeže.

Jednotlivé země Evropy se začaly sblížovat a vyměňovat si informace a zkušenosti v oblasti volnočasových aktivit, chtěly se učit od druhých, ale zároveň nezapomínat na potřeby a podmínky vlastní země.

Sdružení a zařízení pro volný čas dětí a mládeže ve střední a východní Evropě se začala adaptovat na nové společenské i vnitřní podmínky své existence; reaguje na pluralitní, soutěžní a konkurenční prostředí, které se ze společnosti dostává i do volného času mladých lidí, otevírá se novým možnostem, jako jsou počítače, ekologie nebo mezinárodní aktivity, zaměřuje se také na nové cílové skupiny (dětí předškolního věku, zdravotně postižení, sociálně handicapovaní, jiná etnika), snaží se samofinancovat svoji činnost a prosazuje nové přístupy v organizaci práce.

Mladá generace západní Evropy se potýká také s negativními následky, které přinesl současný vývoj a na které se organizace pro volný čas snaží reagovat rozvíjením mnohotvárnosti a zvyšováním působivosti nabídek, výchovu dětí a mládeže směřuje k demokratickému občanství, poskytují nové možnosti na účasti ve škole, eliminují faktory, které způsobují marginalizaci dětí a mládeže. Snaží se tak čelit chronické nezaměstnanosti, různým závislostem, např. počítačové nebo třeba jednostrannému konzumně zaměřenému chování.²⁰

2.6 Začátek 21. století

Větší zájem Rady Evropy a Evropské unie o mladou generaci ukazuje na její důležitou roli do budoucnosti. Dokazují to různými aktivitami, projekty i kampaněmi,

---

¹⁹ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. Vydání. Praha: Portál, 2004. 176 stran. ISBN 80-7178-927-5, str. 155 - 157

²⁰ PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B. a kol. *Pedagogika volného času*. 3. Vydání. Praha: Portál, 2002. 231 stran. ISBN 80-7178-711-6, str. 26 - 28

činností obou Středisek evropské mládeže, výzkumnými šetřeními a analýzami, publikační činností či grantovou politikou. Dobrovolnictví je často zaměřeno na děti a mládež. Přispívá k řešení problémů současné společnosti – nezaměstnanost, chudoba, marginalizování znevýhodněných a zranitelných skupin.

Programy, které svým působením pomáhají rozvíjet aktivity pro volný čas mladé generace, jsou například Akční program společnosti 2000 – 2006 „Mládež“, který je zaměřen na mladé lidi ve věku 15 – 25 let, vedoucím jejich skupin, institucím mimoškolního vzdělávání a místním strukturám. Dále EURODESK – evropské instituce a média, které informují o programech Evropské unie pro mládež; v rámci evropské spolupráce probíhají setkání a semináře pracovníků institucí pro děti a mládež (v Praze a Telči v roce 2003); Fóra mládeže UNESCO; Mezinárodní obrana dětí (DCI); Bílá kniha...

Současný vývoj v naší zemi i ve světě přinesl a stále přináší důkazy o tom, že aktivity volného času a účast dětí a mládeže na nich, se neustále úspěšně rozvíjejí. Na druhou stranu dochází k nerespektování či porušování jejich práv, což je v jednadvacátém století alarmující.²¹

---

²¹ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. Vydání. Praha: Portál, 2004. 176 stran. ISBN 80-7178-927-5, str. 159 - 162

3 Význam kultury a sportu ve volném čase mladých lidí

3.1 Význam kultury

Česká republika je zemí s kulturními tradicemi a řadí se mezi země s rozvinutou kulturní tvorbou snad ve všech uměleckých oblastech. Přestože je rozlohou zemí velmi malou, české umění hudební, výtvarné, literární, dramatické i filmové je ve světě známé a uznávané. Kultura má významný edukační úkol – nepřetržitě připravovat jedince na účast v kulturním životě nejen jako diváka či posluchače, ale především jako toho, který se aktivně účastní kulturních tvůrčích činností. Společnost, jakožto důležitý faktor ve stimulování jedince v kulturních zájmech a potřebách, musí zabezpečit hluboké poznání kulturního života a vytvořit vhodné dovednosti a schopnosti

V posledních desetiletích přibývají kulturní zařízení orientovaná na dětskou populaci vedle té dospělé, objevují se nové instituce zaměřené na kulturní edukaci dětí a mládeže. Dětem jsou k dispozici loutková divadla, pravidelná představení v kinech a čítárnách, zajímavé aktivity v botanických a zoologických zahradách, v planetáriích a hvězdárnách. Česká republika se může pyšnit unikátní sítí planetárií a hvězdáren, ve kterých probíhá kulturně vzdělávací a odborná činnost. V roce 1992 v Brně se zakládá Dětské muzeum.

Otázkami pedagogického působení kulturních zařízení se zabývají pedagogické disciplíny, jako jsou kulturní pedagogika, bibliopedagogika, muzejní pedagogika, galerijní pedagogika, divadelní pedagogika, hudební pedagogika a další. Úkolem kulturní pedagogiky je reflektovat a rozvíjet cíle, formy a metody kulturně pedagogických aktivit v mimoškolních kulturních vzdělávacích institucích.

V moderní společnosti je kulturní vzdělávání pro děti a mládež poskytováno především sítí kulturních institucí, uměleckým školstvím (základní umělecké školy) a některými programy masmédií. Tyto instituce pořádají různé umělecké soutěže a kulturní festivaly jak na úrovni národní tak i mezinárodní. Tradičními institucemi, které věnují svoji pozornost kulturnímu vzdělávání u nás i v zahraničí jsou domy dětí a mládeže, centra mládeže, centra volného času a další.²²

---

²² NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3, str. 45 - 50

3.2 Význam sportu jako důležitého faktoru ve volném čase mládeže

Pohyb je důležitý k získání fyzické zdatnosti v životě člověka, ale také k jeho psychické odolnosti. Přiměřená pohybová činnost je nutná pro zdravý vývoj jedince. Pravidelný pohyb je klíčem ke zlepšení tělesné zdatnosti dětí, obzvláště v současné době, kdy se jejich fyzická kondice zhoršuje v důsledku převažujících sedavých aktivit. Nabídka různých druhů sportovních aktivit je pro děti motivačním činitelem a ve velké míře ovlivňuje jejich zájem o sport v dospělosti.

Ze zdravotního hlediska dětí je nutná všestrannost pohybových aktivit. Zároveň je to nutné pro všeobecný rozvoj pohybových schopností. Mezi aktivity, které by tedy měly být součástí každého dítěte, řadíme prvky z atletiky, gymnastiky, sportovních her, turistiky, plavání, bruslení, lyžování a jiné. V současné době se také setkáváme s netradičními sportovními disciplinami, které se pro mladou generaci stávají přitažlivými. Například frisbee, aikido, lakros, taekwondo, florbal, squash. Preferované by měly být činnosti, které se mohou uskutečnit v přírodě, na čerstvém vzduchu, např. turistika. Pro představu přikládám podrobnější seznam tělovýchovných, sportovních a turistických zájmových činností:

- kondiční cvičení s náčiním i bez náčiní, případně s hudbou
- průpravná a zdravotní cvičení
- rytmická gymnastika a tanec
- akrobacie
- atletika
- sportovní hry
- drobné pohybové hry
- sezonní sporty a zábavy (plavání, bruslení, lyžování, sáňkování, hry ve vodě, na sněhu, pouštění draků, hraní kuliček apod.)
- turistika pěší, vodní, cykloturistika
- seznamování s životem a úspěchy známých sportovců
- návštěvy a sledování sportovních soutěží
- branné sporty²³

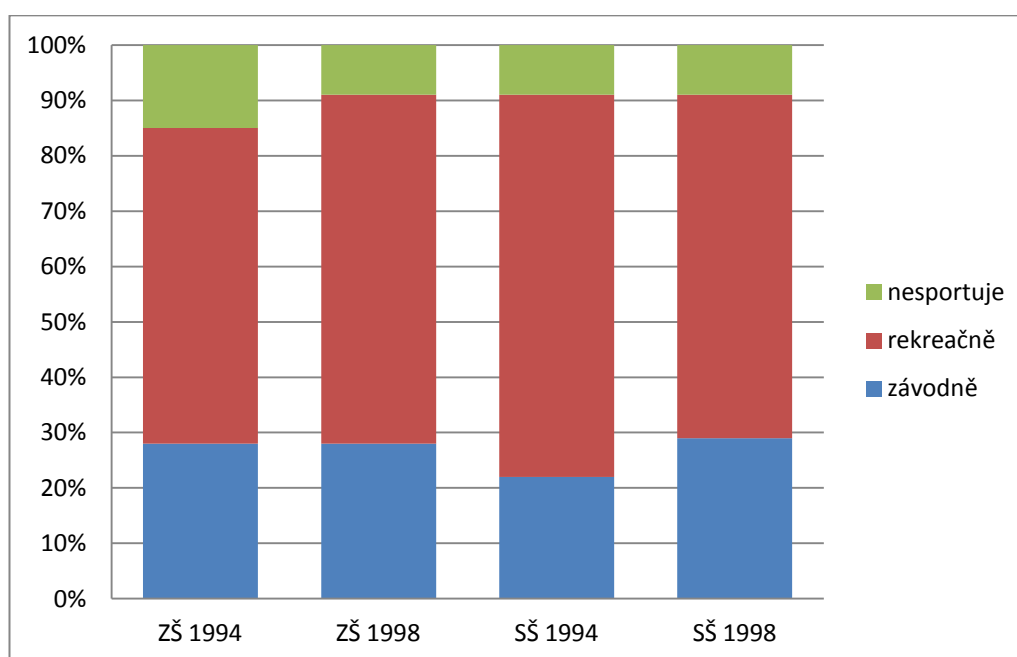
---

²³ PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B. a kol. *Pedagogika volného času*. 3. vydání. Praha: Portál, 2002. 231 stran. ISBN 80-7178-711-6, str. 96 - 97

3.2.1 Formy účasti ve sportu

Rozlišujeme tři druhy zapojení do sportu a to závodní, rekreační a neúčast. Zhruba shodný poměr adolescentů projevuje zájem soutěžit a stále stejný poměr se snaží sportu vyhýbat. V období 1994 – 1998 nebyly statisticky shledány změny v poměru zmíněných tří forem účasti ve sportu. Existují zde však rozdíly v pohlaví a věku. Chlapci se mnohem více věnují soutěžnímu sportu. U chlapců i dívek s přibývajícím věkem soutěživost ustupuje. V rané adolescenci asi 45 % chlapců závodně sportuje, v pozdní adolescenci už je to pod 20 %. Soutěžící dívky se pohybují v obou případech kolem 20 %, v pozdní adolescenci není tak prudký pokles jako u chlapců (*Graf 1*).²⁴

Graf 1: Sportovní aktivity u školáků v letech 1994 a 1998

Zdroj: SLEPIČKOVÁ, I.: *Sport a volný čas adolescentů*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, 2001. 127 stran. ISBN 80-86317-13-7, str. 68

Tento úbytek sportující mládeže nenaznačuje menší zájem o sport, jenom se ze soutěžního sportu přesouvají do rekreačního. Co se týče těch, kteří nesportují vůbec, tak tam se dostáváme k 10 %. Průzkum z roku 1998 ukázal, že za nezájmem o sport stojí v první řadě nedostatečná motivace sportovat; 50 % jich uvádí jako překážku vlastní přístup, 56 % nedostatek času a ve 30 % neuvádí žádné důvody. Rozhodně tak překážkou ve sportu nejsou zdravotní důvody.

²⁴ SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas adolescentů*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, 2001. 127 stran. ISBN 80-86317-13-7, str. 68

Pravidelné provozování sportu působí pozitivně z hlediska zdravotního a sociálního. Jak závodní sport, tak i ten rekreační může být provozován pravidelně. Sportovců, kteří se věnují sportu alespoň 1x za týden, je kolem 50 %. U dívek je toto procento menší, sport na bázi soutěže a výkonu nahrazují jinými aktivitami. Se vstupem na střední školy dívky pozitivněji přistupují k pohybovým aktivitám (*Tabulka 1*).²⁵

Tabulka 1: Pravidelný sport (minimálně 1x týdně mimo povinnou školní tělesnou výchovu (%) v roce 1994

škola	chlapci	dívky	celkem
základní	61,8	38,2	52,2
střední	51,2	48,8	47,7

Zdroj: SLEPIČKOVÁ, I.: *Sport a volný čas adolescentů*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, 2001. 127 stran. ISBN 80-86317-13-7, str. 69

3.2.2 Atraktivní sporty

V letech 1990 – 2000 se účast adolescentů ve sportu nijak zvlášť neměnila. Co se měnilo, byla preference jednotlivých sportovních aktivit. Mezi roky 1994 a 1998 se měnila preference na základě věku i pohlaví.

U chlapců se na první místo řadí zájem o sportovní hry – fotbal. U středoškoláků zájem o sportovní hry začíná klesat a do popředí se dostávají aktivity založené na individuálním provozování – aktivity kondičního charakteru, např. posilování (*Tabulka 2*).²⁶

²⁵ SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas adolescentů*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, 2001. 127 stran. ISBN 80-86317-13-7, str. 69

²⁶ SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas adolescentů*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, 2001. 127 stran. ISBN 80-86317-13-7, str.70

Tabulka 2: Tři nejoblíbenější sporty chlapců (%)

ZŠ 1994		ZŠ 1998		SŠ 1994		SŠ 1998	
fotbal	46	fotbal	41	fotbal	34	fotbal	38
basketbal	41	kolo	25	basketbal	17	kolo	24
hokej	29	tenis	13	hokej	17	posilování	11
bojová umění	20	hokej	11	volejbal	17	basketbal	10
tenis	18	běh	9	kolo	15	volejbal	9
kolo	11	basketbal	8	lyžování	14	hokej	8
stolní tenis	10	atletika	8	tenis	14	plavání	8
posilování	6			posilování	14	tenis	7
atletika	6			plavání	12	atletika	6
běh	6			bojová umění	12	běh	6

Zdroj: SLEPIČKOVÁ, I.: *Sport a volný čas adolescentů*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, 2001. 127 stran. ISBN 80-86317-13-7, str. 70

Dívky se více zajímají o takové sportovní aktivity, které jsou kondiční, estetické a mají zdravotní účinky. Tíhnou více k individuálním sportovním aktivitám než kolektivním. Mezi nejoblíbenější sport se tak u dívek řadí jízda na kole, aerobik a tanec. K oblíbeným sportovním hrám patří volejbal, a to jak ve školní výuce, tak i mimo ni během prázdninových pobytů. Důvodem může být to, že nevyžaduje náročné podmínky, drahé sportovní vybavení a hrají ho i smíšená družstva (Tabulka 3)²⁷

²⁷ Tamtéž, str. 71

Tabulka 3: Tři nejoblíbenější sporty dívek (%)

ZŠ 1994		ZŠ 1998		SŠ 1994		SŠ 1998	
plavání	34	kolo	38	plavání	20	kolo	42
aerobik	22	plavání	22	volejbal	17	aerobik	22
volejbal	21	aerobik	16	lyžování	12	volejbal	17
basketbal	19	běh	16	aerobik	11	plavání	17
gymnastika	18	volejbal	14	kolo	10	tanec	10
bruslení	16	jezdectví	8	běh	9	běh	9
tanec	16	lyžování	8	posilování, kult.	9	posilování, kult.	8
tenis	15			basketbal	9	tenis	6
lyžování	11			atletika	7		
běh	11			tanec	7		

Zdroj: SLEPIČKOVÁ, I.: *Sport a volný čas adolescentů*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, 2001. 127 stran. ISBN 80-86317-13-7, str. 71

3.2.3 Podíl sportu na volném čase

Na způsob životního stylu jedince nám ukazuje podíl sportu ve volnočasových aktivitách. Je známo, že lidé, kteří se věnují pohybovým aktivitám pravidelně, vykazují lepší zdravotní stav a mají větší tendenci žít zdravým životním stylem. Mezi další pozitivní faktory také patří lepší odolnost vůči stresu a snazší vyrovnávání se s nepříznivými situacemi (Tabulka 4).²⁸

Tabulka 4: Podíl různých aktivit na volném čase adolescentů v roce 1998

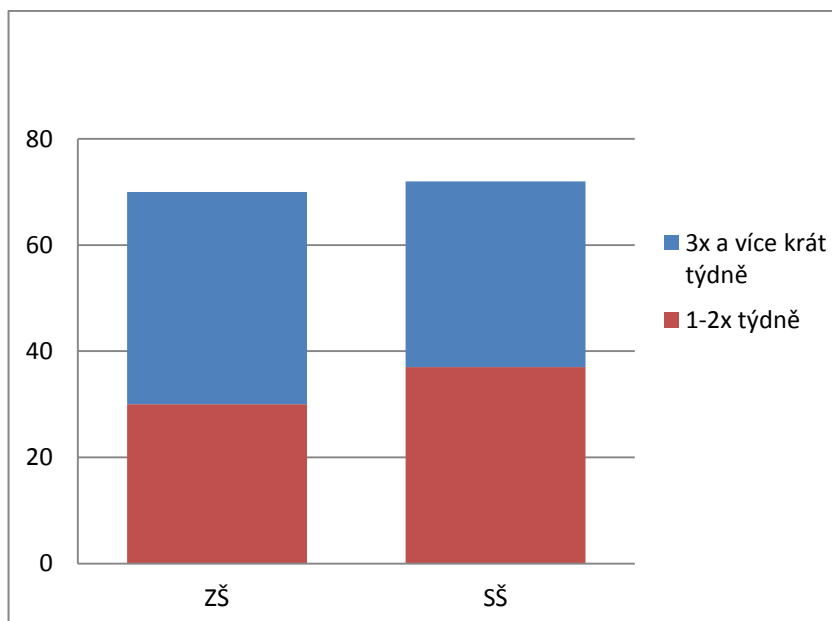
škola	televize	poslech hudby	počítač	četba	kamarádi	umělecké aktivity	kino, divadlo	sport	příroda
ZŠ	36,1	39,5	21,0	36,1	54,6	13,2	7,8	48,8	19,5
SŠ	32,4	49,6	21,8	31,1	59,5	9,3	8,8	52,2	9,3

Zdroj: SLEPIČKOVÁ, I.: *Sport a volný čas adolescentů*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, 2001. 127 stran. ISBN 80-86317-13-7, str. 71

²⁸ SLEPIČKOVÁ, I.: *Sport a volný čas adolescentů*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, 2001. 127 stran. ISBN 80-86317-13-7, str. 71

Mezi dvě nejvýznamnější aktivity ve volném čase adolescentů se řadí sport a sociální kontakt s vrstevníky. Tři čtvrtiny respondentů z roku 1994 zařadily trávení volného času s kamarády mezi nejoblíbenější týdenní pravidelné aktivity (Graf 2).²⁹

Graf 2: Sociální kontakty s vrstevníky v roce 1994 (%)

Zdroj: SLEPIČKOVÁ, I.: *Sport a volný čas adolescentů*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, 2001. 127 stran. ISBN 80-86317-13-7, str. 72

²⁹ SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas adolescentů*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, 2001. 127 stran. ISBN 80-86317-13-7, str. 72

4 Hra a její využití ve volném čase

„Hru můžeme charakterizovat jako časově ohraničenou svobodnou činností skupiny nebo jednotlivce, dítěte i dospělého, která vychází ze zájmu subjektu a její smysl je buď obsažen v činnosti samé, anebo stojí mimo hru (např. jako motiv nebo cíl). Potom je hra prostředkem k získávání různých potřeb nebo naplňování různých cílů. Hra se ale od praktických životních činností odlišuje svými specifickými pravidly a uvnitř obsaženými herními prvky, jimiž je např. soupeření nebo identifikace s rolemi (a to třeba i s těmi, které bychom v reálném životě vědomě odmítali). Hráči obvykle hra přináší uspokojení potřeby, zábavu, poučení, prožitek apod.“³⁰

4.1 Atributy hry

Hra je zábava, ale i ponaučení. Dobře zorganizovaná hra umí proměnit nezáživnou aktivitu v zábavnou ve školním i v mimoškolním prostředí.

Hra je vystupování v rolích. Během hry často zapomínáme na hranice, které nás dělí od reality a hra na „něco“ nebo „někoho“ se tak pro nás stává „skutečnou“, přestáváme vnímat své okolí a naprosto se identifikujeme do své nové role. Lidé si tak mohou zkusit role, do kterých by se ve svém životě pravděpodobně nikdy nedostali nebo si chtějí procvičit role, o kterých vědí, že dříve či později se stanou jejich skutečnými rolemi.

Hra je prožívání. Do světa her nepatří teorie, knihy nebo poučky, ale jenom své vlastní chování a prožívání a chování a prožívání lidí, kteří se mnou hru hrají. Vlastní zkušenost je to, co si ze hry odnáší do budoucího života a co se stává pevným základem pro osobnostní změnu.

Hra je smyslem. Pro děti předškolního a mladšího školního věku je hra aktivitou, která je nutná pro rozvoj harmonické osobnosti. Je to téměř jediná činnost, která děti baví a kterou považují za přirozenou.

Hra je simulace. Prostřednictvím hry můžeme simulovat nějakou situaci nebo problém, který se účastníci snaží pomocí daných pravidel vyřešit, zvládnout. Lze tak simulovat třeba nebezpečí, které v reálném světě může nastat jen zřídka, účastníci hry si mohou vyzkoušet, jak by se zachovali, jak by zareagovali atd.

---

³⁰ NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3, str. 90

Hra je poznání a sebepoznání. Organizátor hry má možnost poznat své svěřence tak, jak je nemůže poznat v realitě. Důležitý je průběh vlastní hry, nikoli její výsledek. Během hry organizátor nebo pedagog pozoruje děti, jak se chovají, jak komunikují s ostatními, kdo je dominantní, vůdce, kdo se naopak chová úplně jinak, než je pro něho typické v reálném životě. Hráči mají velký prostor pro vlastní prožití určité role v rámci daných pravidel.

Hra je mravní výzvou. Každá hra má svá pravidla stejně tak jako v reálném životě. Porušení pravidel ve hře má za následek vyloučení ze hry nebo sankci. Dítě se tedy učí jednat tak, aby neporušovalo pravidla hry, a toto poznání si odnáší do praktického života. Mnohokrát se dostaneme do situací, kdy narazíme na překážky a musíme se s nimi vypořádat. Učíme se s lidmi vyjednávat, dražit, obchodovat, vše podle pravidel. Častokrát musíme ustoupit ze svého plánu, změnit své hodnoty či se někomu podřídit. Hra tedy přináší celou škálu příležitostí, ve kterých se projevuje hráčovo JÁ, a pedagog to může pozorovat, vyhodnocovat, interpretovat.

Hra je svoboda i řád. Každá hra je ohraničena místem, časem a pravidly, takže do určité míry člověka omezuje, zároveň ho ale motivuje, vybízí a láká. Možnost volby a rozhodnutí, zda se hráč hry zúčastní nebo ne, či které hry se zúčastní, je bránou do krásného světa, kde je vše „jen jako“. Pokud porušíme tuto svobodu volby, pak se znovu ocitáme v reálném světě příkazů a zákazů.

4.2 Funkce hry v dějinném kontextu výchovy

V době totemické měla hra funkci kultovní (tanec, slavnost, uctívání bohů, obětování). Lidé se tak snažili hledat cestu nebo se usmířit s nadpřirozenými bytostmi. Dále se objevují hry olympijské (první OH 776 př. n. l.), jsou to hry sportovní (závody vozů, hod diskem, střelba z luku atd.) a plní hned několik funkcí: společenskou – vysoce společensky ceněno, mírovou – v době konání OH se zanechalo válek, etickou – přísný dohled na mravní způsobilost závodníků.

M. F. Quintilianus pro své svěřence připravuje různé hry, kimovky, jazykolamy, řečnické soutěže, ve kterých se výrazně projevuje didaktická funkce hry.

Kolem 11. století se setkáváme s vojenskou funkcí hry při výchově rytířů. Později se tato funkce mění na funkci společenskou, estetickou a zábavnou, protože už nejde jen o vyjádření síly a bojové připravenosti, ale jde o přehlídky uměleckého brnění a zábavu pro obecnostvo.

Renesance je obdobím, kdy výchovná funkce hry narůstá na významu. Dočíst se o tom můžeme v dílech Erasma Rotterdamského, který považuje didaktické hry jako lákadla pro děti, nebo ve spise Gargantua a Pantagruel od Francois Rabelais.

Jan Ámos Komenský zařazuje hru systematicky do výchovného systému, vytváří jí prostor ve vyučování i mimo něj, ve své pedagogické praxi rozvíjí školní divadlo (počátek dramatických her). Od této doby začíná výchovná funkce her převyšovat ostatní funkce a hra se tak stává osvědčeným výchovným prostředkem.³¹

---

³¹ NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3, str. 83 - 90

5 Výchova k volnému času

5.1 Vše začíná v rodině

Rodina je primárním činitelem, který formuje osobnost dítěte již od narození a stává se pro ně prostředím, ve kterém se dítě seznamuje s různými variantami trávení volného času. Je tedy určitým způsobem vychováváno a motivováno k využívání volného času. Rodina dítěti zabezpečuje hmotné podmínky a sociální ochranu, vytváří hodnotovou orientaci dítěte, vychovává ho a vzdělává a tím vším působí na jeho volnočasový život.

„Na volný čas dětí v rodině jako zdroj pozitivních i negativních vlivů působí především objektivní podmínky života a výchovy dětí v rodině: její velikost a úplnost nebo pozdější zakládání rodiny (v České republice se průměrný věk rodiček v desetiletí mezi roky 1991 a 2002 zvýšil z 24,73 na 27,8 roku).“³²

5.2 Volný čas ve škole

Dalším činitelem, který výchovně působí na dítě a ovlivňuje ho hned po rodičích, je předškolní zařízení. Na to navazuje škola, která se snaží spolupracovat s rodiči a zapojovat je do akcí, které pro děti pořádá.³³ Účast na volnočasových aktivitách je na bázi dobrovolnosti. Škola se snaží rozvíjet individuální předpoklady účastníků ať už akcemi jednorázovými či pravidelnými. Do funkcí školy patří funkce vzdělávací a výchovná, kulturní a sociálně-preventivní, zdravotní, oddechová a kompenzační. Ve volnočasových aktivitách se škola snaží rozvíjet zájmy dětí a jejich nadání.

5.2.1 Jednorázové aktivity školy

Obzvláště v poslední době se škola snaží uskutečňovat jednorázové, příležitostné volnočasové aktivity, např. návštěva historických památek, školní slavnosti, zábavy, taneční, plesy, mezitřídní a meziškolní sportovní utkání, lyžařské výcvikové zájezdy, školy v přírodě, prázdninové tábory či zahraniční zájezdy.

5.2.2 Pravidelné aktivity školy

Zájmové aktivity, které se konají pravidelně, mají velké pozitivum v tom, že lze dlouhodobě sledovat individuální rozvoj účastníků. Jde o aktivity spojené s ochranou

---

³² HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. Vydání. Praha: Portál, 2004. 176 stran. ISBN 80-7178-927-5, str. 56 - 57

³³ PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B. a kol. *Pedagogika volného času*. 3. Vydání. Praha: Portál, 2002. 231 stran. ISBN 80-7178-711-6, str. 33

životního prostředí, soutěže umělecké tvořivosti – výtvarná a literární tvorba, sportovní aktivity nebo třeba výuka cizích jazyků a informatika.

5.2.3 Školní družiny a školní kluby

Začaly vznikat po 2. světové válce pro děti rodičů, kteří museli chodit do práce a o děti se tak nemohli po vyučování postarat. Pro děti se zde připravují aktivity, které rozvíjejí jejich znalosti z vyučování a podporují jejich zájem v oboru, který je jim blízký. Tyto činnosti na sebe navazují tak, aby děti při jejich plnění mohly využívat jak teoretické, tak praktické dovednosti.

„...škola i na příště může a má mít úlohu východiska, pevného článku a významného činitele při výchovném zhodnocování volného času dětí a mladých lidí.“³⁴

---

³⁴ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. Vydání. Praha: Portál, 2004. 176 stran. ISBN 80-7178-927-5, str. 66-78

6 Volnočasové aktivity mládeže

Volnočasové aktivity dětí a mladých lidí jsou specifické. V období dospívání se utváří jejich hodnotový systém, který se snaží zakomponovat do reálného světa určitým stylem chování. Hodnotový systém se v tomto období velmi rychle mění, což znamená, že mládež si teprve hledá jim vyhovující životní způsob. Součástí hledání je i způsob trávení volného času a skloubení pracovních a volnočasových aktivit.

Děti a mládež ještě zdaleka nemají tolik povinností vůči svému okolí na rozdíl od dospělých, a to jim umožňuje být sociálně flexibilnější a dynamičtější. Zajímají se o velmi široké spektrum zájmových aktivit. V pozdějším věku se zájem redukuje spíše na několik málo aktivit, které ale jdou více do hloubky. Oblast volného času dětí a mládeže má tedy velmi důležitý význam pro celoživotní orientaci člověka. Zájmy a činnosti jedince pokračují v hodnotové orientaci své rodiny. Dítě, mladý člověk a mladá generace jsou nástrojem rodiny a společnosti pro vytvoření a obnovení hodnot, zájmů a aktivit.³⁵

6.1 Typy volnočasových aktivit

Na webových stránkách Informačního a vzdělávacího portálu školství Zlínského kraje můžeme najít rozdělení volnočasových aktivit do 4 základních skupin.

- 1. Vzdělávací aktivity** – rozvíjejí nadání a vlohy jedince. Jsou rozděleny do několika kategorií, např. hudební, dramatická, výtvarná, jazyková... Smyslem těchto aktivit je jak umělecké vzdělávání, tak i získávání hlubších znalostí z předmětů a oborů, o které se jedinec zajímá a vyniká v nich. Tento druh volnočasových aktivit zajišťují například základní umělecké školy (ZUŠ), jazykové školy nebo základní či střední školy formou kurzů, i pobytových, táborů, večerních kroužků, školních a klubových kroužků.
- 2. Zájmové kroužky** - věnují se různým oborům, od vzdělávacích aktivit se liší v tom, že se více zaměřují na vyžití jedince než na získávání vědomostí a dovedností. Škála těchto aktivit je velmi široká, od her a dobrodružných výletů, přes poznávání přírody, až po uměleckou činnost.

Příklady aktivit, které se řadí do zájmových kroužků, jsou:

- aktivity zaměřené na vědu

---

³⁵ SAK, P. Aktivity dětí a mládeže ve volném čase. *Mládež, společnost a stát*, 1993, č. 2, str. 22-45

- kroužky zaměřené na doplnění informací a znalostí z předmětů, které jedince zajímají (např. PC programy a hry, historické detaily, zeměpisné kvízy, chemické a fyzikální pokusy)
  - přírodovědné aktivity (globální problémy, přednosti třídění odpadu, ochrana přírody,...)
  - aktivity a činnosti organizací, které umožňují prožití zážitků a dobrodružství skupině jedinců (ti se často setkávají pravidelně na táborech, výletech,...), jsou to např. Skauti, Pionýři
  - umělecké aktivity – rukodělné, taneční, divadelní, pěvecké, malba, kreslení... Jsou zaštiťovány hlavně domy dětí a mládeže (DDM)
  - sportovní aktivity
  - prakticky zaměřené činnosti – mladí kutilové, vaření, šití, vyšívání, batikování...
  - různé kurzy – fotografování, šachové kurzy... (prolínání zájmových aktivit s informačně-vzdělávacími)
- 3. Sportovní aktivity** – rozvíjení jedince v pohybových aktivitách, rozšiřování znalostí správné životosprávy, péče o ducha i tělo (TJ Sokol, Orel...).
- 4. Všestranně zaměřené aktivity** – spojení dvou či více z uvedených činností, důraz je kladen na výchovu, spolupráci ve skupině, sociální schopnosti a pobyt v přírodě (Junák, turistické oddíly mládeže, křesťanské organizace).³⁶

6.2 Přehled volnočasových aktivit mládeže

Spektrum volnočasových aktivit je velmi široké. S postupem času se může měnit atraktivnost o ně. Nelze uvést kompletní výčet všech volnočasových aktivit, které existují, nicméně uvedu zde alespoň ty, které svoji popularitu neztrácejí postupem času anebo se jejich pořadí oblíbenosti mění jen mírně. Aktivity jsou seřazeny podle četnosti jejich provozování (od nejčastější), výzkum byl prováděn v roce 1994:

- sledování televize
- poslech hudby
- četba novin
- poslech hudby při studiu, práci
- poslech hudby dle výběru

³⁶ HAJDUCHOVÁ, Jana. *Zkola Informační a vzdělávací portál školství Zlínského kraje* [online]. 10. 4. 2004 [cit. 27. 9. 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.zkola.cz/zkedu/rodiceaverejnost/volnycas/1903.aspx>.

- setkání s přáteli
- četba časopisů
- běžné domácí práce
- četba knih
- klipy a koncerty v TV
- setkání s partnerem
- výlety, chození do přírody
- zlepšování tělesné kondice
- návštěva restaurací
- rekreační sport
- čas strávený v partě
- kutilství, ruční práce
- návštěva kina
- údržba domu, bytu
- návštěva diskoték, tanečních zábav
- návštěva vinárny, kavárny
- studium do školy
- zahrádkářství, chovatelství
- práce na PC
- toulání se, bloumání
- studium cizích jazyků
- koncerty populární hudby
- údržba motocyklu, automobilu
- brigády (přivýdělečná činnost)
- fotografování
- studium mimo školu
- návštěva divadla
- zájmová technická činnost
- závodní sport
- zájmová umělecká činnost
- sběratelství
- koncerty vážné hudby

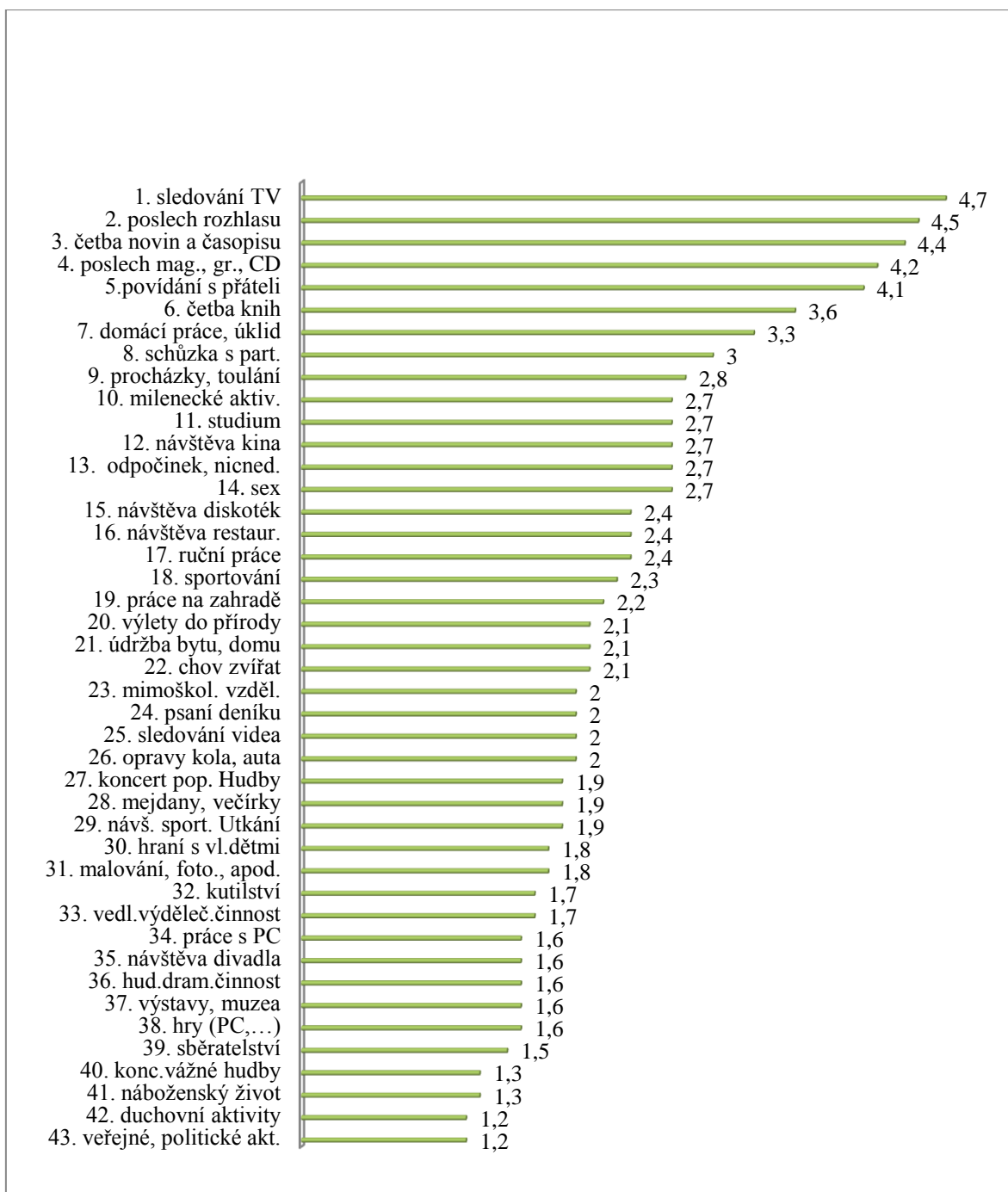
- malování³⁷

---

³⁷ ŠVESTKA, V., TEMŇÁK, Š. *Aktivity mladých lidí ve volném čase (Výsledky průzkumu)*. Ústav pro informace ve vzdělávání, 1994. ISBN 80-211-0208-X

Aktivity mládeže ve volném čase z roku 1992 (Graf 3)³⁸

Graf 3: Aktivity mládeže ve volném čase (%)

Zdroj: SAK, P. Aktivity dětí a mládeže ve volném čase. *Mládež, společnost a stát*, 1993, č. 2, str. 29

³⁸ SAK, P. Aktivity dětí a mládeže ve volném čase. *Mládež, společnost a stát*, 1993, č. 2, str. 29

7 Institucionální zajištění volného času dětí a mládeže

Střediska volného času (domy dětí a mládeže) se u nás nejvíce začala rozvíjet ve druhé polovině 20. století. V roce 1949 vzniklo první zařízení tohoto typu v Brně, v roce 1960 byla tato střediska součástí vzdělávací soustavy. V roce 1966 Česká republika čítá 145 zařízení pro volný čas a 29 odborných stanic (mladých přírodovědců, techniků, turistů...). V roce 2003 se jejich počet vyšplhal až na 291. Dvě třetiny jich jsou řízeny školskými orgány, pouze jedna třetina obcemi.

Cílem středisek je rozvíjet zájem o umění, techniku, vědu o přírodě a společnosti, sport, turistiku, zábavu, oddech a další způsoby tradičními i novými. Domy dětí a mládeže se ve městech stávají komplexem více zařízení, které dětem a mládeži umožňují všestrannost činností.³⁹

Základní umělecké školy (ZUŠ)

Populárně naučná encyklopedie charakterizuje základní umělecké školy jako zařízení pro volnočasové aktivity mladých lidí, které vzdělávají v základních uměleckých oborech, např. hudba, tanec, literárně-dramatický či výtvarný obor. Dřívější název pro tato zařízení byl lidová škola umění (LŠU).⁴⁰

Jazykové školy

Vyučují cizí jazyky, připravují studenty pro studium na středních a vysokých školách.⁴¹

Asociace turistických oddílů mládeže (ATOM)

Asociace TOM je sdružením dětí, mladých lidí a vedoucích na bázi dobrovolnosti, jejím cílem je smysluplné využívání volného času. Členové této asociace působí na poli turistiky, táborectví, sportovních, kulturních, výchovných, sociálních a charitativních aktivit. Ztotožňují se s myšlenkou občanské společnosti a podporují vlastenectví a úctu

---

³⁹ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. Vydání. Praha: Portál, 2004. 176 stran. ISBN 80-7178-927-5, str. 86-87

⁴⁰ WIKIPEDIE *Otevřená encyklopedie* [online]. Poslední revize 1. 2. 2011 [cit. 28. 9. 2011]. Dostupné na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1kladn%C3%AD_um%C4%9Bleck%C3%A1_kola

⁴¹ NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3, str. 22

k demokratickým tradicím našeho státu. Asociace TOM sdružovala v roce 1998 celkem 310 oddílů, které tvořilo 10 221 členů.⁴²

Česká tábornická unie (ČTU)

Organizace považující tábornictví za zájmové hnutí, které se obrací k poznávání přírody, její ochraně a životu v souladu s ní. Jejím cílem je rozvíjení tábornických dovedností a sportovní vyžití v přírodě. Hlásí se k tradicím trampského hnutí před druhou světovou válkou a v letech 1968-70.⁴³

Junák – svaz skautů a skautek České republiky

Být připraveni plnit povinnosti k sobě samým, k bližním, vlasti, přírodě a celému lidskému společenství i jeho duchovním principům – to je celoživotní úkol, ke kterému se všichni skautky a skauti zavazují slibem.

Základem činností Junáku je celoroční rozmanitý program skautských oddílů – tradiční dovednosti v oblasti tábornictví, duchovní výchova, netradiční i klasické sporty, letní tábory a další. Junák spolupracuje s mezinárodním skautským hnutím, které čítá 35 000 000 mladých lidí.⁴⁴

V České republice se skauting stává známým díky Antonínu Benjaminovi Svojsíkovi v roce 1911. Při pobytu v Anglii se seznámil se skautingem, jehož výchovný systém nadchl, proto se rozhodl založit toto hnutí u nás. Už v roce 1912 vydává *Základy junáctví*.⁴⁵

Pionýr

Demokratické, dobrovolné, samostatné a nezávislé sdružení dětí, mládeže a dospělých. Vzniklo v roce 1990, má téměř 20 000 členů, oddíly a kluby se nacházejí ve všech krajích republiky. Je uznané MŠMT jako organizace pro oblast práce s dětmi a mládeží.

---

⁴² A-TOM. *Archa: Zpravodaj o výchově a využití volného času dětí a mládeže*, 1999, č. 2, str. 5-6

⁴³ NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3, str. 34

⁴⁴ Junák. *Archa: Zpravodaj o výchově a využití volného času dětí a mládeže*, 1999, č. 2, str. 11

⁴⁵ NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3, str. 35

Zabývá se osvětovou, výchovnou, vzdělávací, charitativní činností, podporuje tvorbu a naplňování sociálních, kulturních a sportovních programů s ohledem na ochranu práv dětí a rozvíjí jejich zájmové činnosti.

Ideály Pionýra: pravda, poznání, přátelství, pomoc, překonání, příroda, paměť.⁴⁶

YMCA – Křesťanské sdružení mladých lidí (Young Men's Christian Association)

Křesťanské sdružení nabízející aktivity pro volný čas dětem, mládeži i ostatním. Aktivitami chtějí rozvíjet celou lidskou osobnost (tělo, ducha i duši). Účastníkem se může stát kdokoli bez ohledu na rasu a náboženství. YMCA vznikla v roce 1844, v době, kdy probíhala industrializace v Anglických městech. Ve velkém se u nás YMCA rozšířila po roce 1921 za podpory USA, T. G. Masaryka, Ing. Václava Havla a dalších. V době komunismu musela svoji činnosti přerušit. Tu obnovila až v roce 1990.⁴⁷

YWCA – Young Women's Christian Association

Křesťanské sdružení mladých žen, založeno v roce 1855, usilovalo o zlepšení sociálních a životních podmínek žen v křesťanském duchu. U nás se výrazněji prosadilo až po vzniku Československa za pomoci dr. Alice Masarykové. Dnes obdobné sdružení jako YMCA.⁴⁸

Sokol – Česká obec sokolská (ČOS)

Občanské sdružení, jehož členové se věnují sportům, pohybovým aktivitám, kulturním činnostem, zejména folklóru a loutkářství. Je na čtvrtém místě co do počtu členů, kterých je asi 190 000. Za zakladatele se považují dr. Miroslav Tyrš a Jindřich Fügner, 1862. Byl tvůrcem sokolských zásad: síla a mužnost, činnost a vytrvalost, láska k volnosti a vlasti, dobrovolná práce a kázeň, vzájemný bratrský vztah členů. Sokol byl celkem čtyřikrát zakázán nebo omezen ve své činnosti válkami a totalitním režimem.

---

⁴⁶ WIKIPEDIE *Otevřená encyklopedie* [online]. Poslední revize 8. 8. 2011 [cit. 28. 9. 2011]. Dostupné na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Pion%C3%BDr_%28sdru%C5%BEen%C3%AD%29

⁴⁷ YMCA. *Archa: Zpravodaj o výchově a využití volného času dětí a mládeže*, 1999, č. 2, str. 14

⁴⁸ NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3, str. 40

Znovu obnoven byl až v roce 1990, pokračoval ve svých tradicích, spojených s výchovným ovlivňováním člověka, který je odpovědný za sebe, obec a demokratický stát.⁴⁹

Církevní domy – volnočasová centra dětí a mládeže

Začínají u nás působit po roce 1989 ve větších městech – Praha, Brno, Ostrava, Plzeň, Pardubice, České Budějovice, Teplice, Rumburk, Prostějov, Zlín, Jaroměřice nad Rokytnou. Tato centra patří do sítě školských zařízení MŠMT ČR a váže se na předpisy resortu školství, mládeže a tělovýchovy. Podléhají církevním směrnicím a salesiánským ustanovením jejich zřizovatele (Salesiánská provincie Praha). Zakladatelem je italský kněz Giovanni Bosco.

Cílem volnočasových center salesiánů je být k dispozici dětem a mladým lidem, pomáhat jim k jejich harmonickému rozvoji, vytvářet přátelskou a rodinnou atmosféru, obzvláště těm, kteří ji postrádají. Svoji činností se snaží předcházet kriminalitě, závislostem a rizikovému chování mládeže. Nabízí různé kroužky přístupné všem, kteří mají zájem o sportovní a kulturní vyžití, účastníci mají možnosti využít pomoci se školními i osobními problémy. Lze se účastnit také náboženství (nauka o víře).⁵⁰

---

⁴⁹ WIKIPEDIE *Otevřená encyklopedie* [online]. Poslední revize 22. 9. 2011 [cit. 29. 9. 2011]. Dostupné na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Sokol_%28spolek%29

⁵⁰ NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3, str. 42-43

8 Srovnávací studie volnočasových aktivit dospívající a dospělé populace

8.1 Cíl práce

Cílem této části bakalářské práce je zjistit, která skupina respondentů tráví svůj volný čas aktivněji, zda dospívající či dospělí. Zajímá mě, jakou volnočasovou aktivitou se zabývá největší počet dotazovaných a čím se ve svém volném čase zabývá nejméně lidí.

8.2 Výzkumné předpoklady

Předpokládáme, že třicetiletí respondenti tráví svůj volný čas aktivněji než patnáctiletí respondenti z důvodu kompenzace sedavého zaměstnání.

Předpokládáme, že největší počet všech respondentů se ve volném čase věnuje sledování televize a práci na počítači a nejméně respondentů se věnuje práci na zahradě.

8.3 Metoda šetření

K získání informací, které jsem potřebovala, jsem zvolila dotazníkovou metodu. Touto metodou jsem získala věrohodné údaje, které se dobře statisticky zpracovávají. Dotazníky měly písemnou formu. Během šetření byla zajištěna anonymita respondentů.

8.4 Místo šetření

Rozhodla jsem se, že dotazník umístím na webové stránky a jejich adresu pošlu respondentům e-mailem. Tímto způsobem jsem získala odpovědi velmi rychle. Se skupinou dospívajících dotazníky vyplnil Mgr. Miroslav Havel, jakožto učitel Vyšší odborné školy a Střední odborné školy v Roudnici nad Labem. Dále jsem požádala studentku 1. ročníku Střední zdravotnické školy v Třebíči, aby dotazníky rozšířila mezi spolužáky. Tímto se mi podařilo získat odpovědi od 70 dospívajících respondentů.

Co se týče vzorku dospělých respondentů, tak ten tvoří většinu mých kamarádů, kolegů a známých. Jelikož oba mí bratři spadají do této kategorie, nebyl problém s jejich hledáním, oslovila jsem jejich bývalé spolužáky ze základní, střední i vysoké školy.

8.5 Realizace dotazníkového šetření

Dotazník s názvem *Jak trávím svůj volný čas* jsem koncipovala tak, abych z odpovědí respondentů zjistila, kolik volného času mají a zda svůj volný čas tráví aktivním způsobem či naopak. Dále jsem zjišťovala, jaká je nejoblíbenější aktivita, které se respondenti věnují ve svém volném čase a jak často tuto aktivitu vykonávají.

Dotazník má celkem 8 otázek, každá otázka měla několik možností odpovědí (např. a)-g)), respondenti byli v úvodu upozorněni na to, že lze u každé otázky vybrat jen jednu odpověď. Vzhledem k tomu, že jsem dotazník umístila na webové stránky, program, ve kterém byl dotazník vyplňován, neumožňoval respondentům vybrat více odpovědí. Díky tomu jsem nevyřadila žádný špatně vyplněný dotazník.

Klíčovou otázkou byla otázka č. 1, kdy se respondent přiřadil buď ke skupině studentů (14-16 let) nebo ke skupině pracujících (29-31 let). Otázkou č. 2 jsem zjišťovala, kolik volného času má respondent ve všední den, tedy pondělí až pátek. Otázky č. 3 a 4 zjišťovaly, kolik respondenti odhadují, že mají volného času v sobotu a v neděli. Aktivitu, kterou se nejraději zabývají, pokud jim zbude volný čas, vybírali v otázce č. 5. Škála byla poměrně široká, respondenti mohli vybírat celkem z 23 možností. Pokud si nevybrali žádnou, bylo zde ponecháno volné pole, do kterého mohli svoji oblíbenou aktivitu dopsat. Následující otázka, č. 6, se vztahovala k otázce předešlé, úkolem bylo přiřadit oblíbené aktivitě frekvenci, ve které se jí věnují. 7. otázka nabídla celkový pohled na volný čas z hlediska míry, do jaké jsou tazatelé aktivní či pasivní ve svém volném čase. Poslední 8. otázka se týkala spokojenosti se způsobem trávení volného času.

8.6 Zpracování údajů

Dotazníky jsem si rozdělila na 2 části podle skupin respondentů. Dále jsem zpracovávala výsledky u každé skupiny zvlášť. Nasbírala jsem celkem 60 dotazníků od respondentů dospělé populace a 70 dotazníků od studentů. Aby výsledky byly co nejpřesnější, tedy abych porovnávala 2 stejně velké skupiny, musela jsem 10 dotazníků od respondentů studentů vyřadit.

8.7 Dílčí výsledky dotazníkového šetření

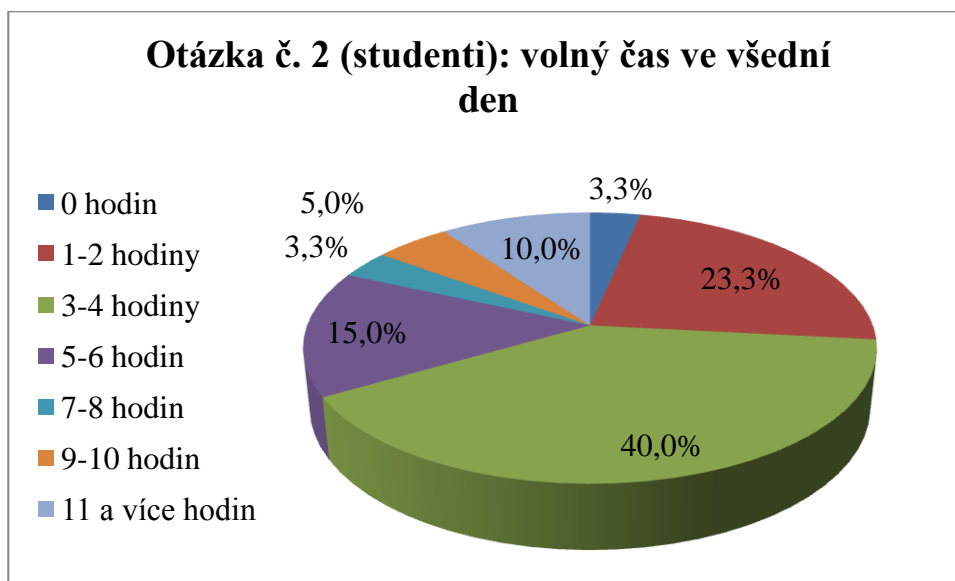
Otázka č. 1: *Jsem student (14-16 let) nebo pracující (29-31 let)*

Jedná se o otázku, jejíž odpovědi respondenti určili, zda jsou studenti (14-16 let) nebo pracující (29-31 let). V případě dotazníku, který jsem koncipovala, abych mohla udělat komparaci mezi těmito dvěma skupinami, je první otázka klíčová. Porovnávala jsem tedy skupinu šedesáti studentů a šedesáti pracujících. Nerozlišovala jsem, zda jsou respondenti muži či ženy.

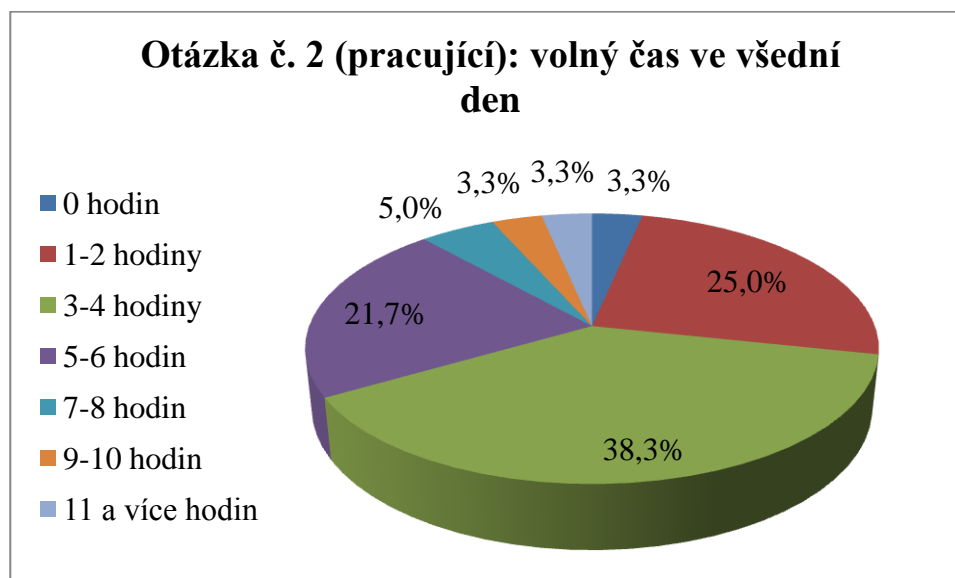
Otázka č. 2: *Zkuste odhadnout, kolik máte obvykle volného času ve všední den (po – pá)*

U této otázky bylo na výběr celkem 7 různých odpovědí (2a – 2g). Škála se pohybovala od 0 hodin po 11 hodin a více. Cílem této otázky bylo zjistit, kolik volného času mají respondenti v průběhu školního nebo pracovního týdne, tedy v době, kdy se soustavně věnují škole a práci a volného času už jim tak nejspíše moc nezbyvá. Porovnávala jsem obě skupiny respondentů a výsledek jsem zaznamenala do grafů.

Graf 4: Grafické znázornění výsledků dotazníku (studenti, otázka č. 2)

Graf 5: Grafické znázornění výsledků dotazníku (pracující, otázka č. 2)

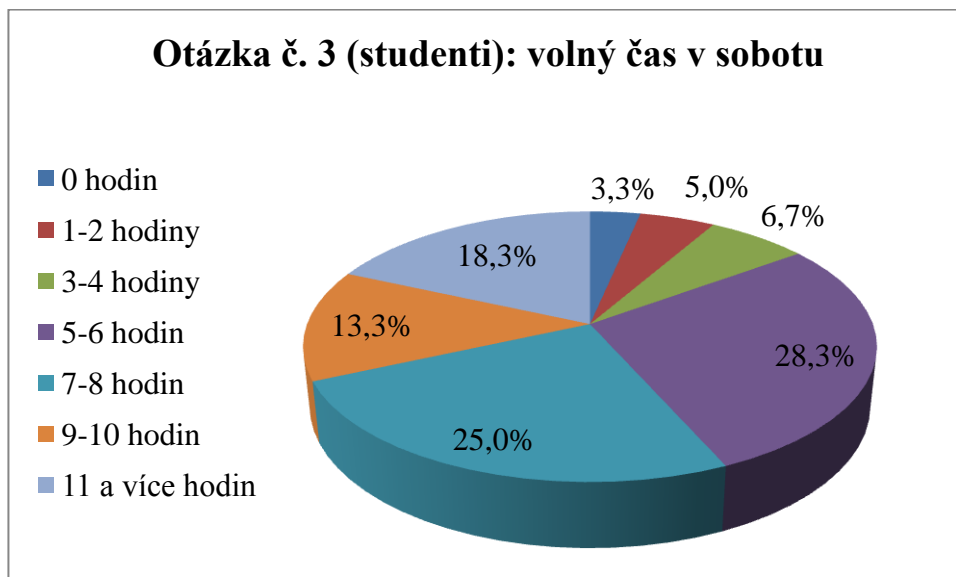

Podle výsledků je patrné, že obě dotazované skupiny mají zhruba stejně volného času ve všední den. Nejvíce procent všech dotazovaných zvolilo tu variantu odpovědi, ve které odhadují, že mají 3-4 hodiny volného času (cca 40% všech odpovědí u obou skupin, tzn. 24 studentů a 23 pracujících). Významnou skupinou odpovědí byla taková volba, kde uvádí, že mají 5-6 hodin volného času, u studentů je to 15% (9 studentů), u pracujících 21% (13 pracujících). Žádný čas nebo minimálně volného času (1-2 hodiny), zvolila celkem necelá jedna třetina respondentů u obou skupin, 16 studentů, 17 pracujících. V opačném případě, kdy respondenti vybrali možnost 7 a více hodin volného času, se množství respondentů liší u jednotlivých skupin. Ve skupině studentů je to cca 18% (11 studentů), ve skupině pracujících jenom necelých 12% (7 pracujících). Zdá se, že studenti mají přeci jen o něco málo více volného času než lidé, kteří chodí do zaměstnání.

Otázka č. 3: Zkuste odhadnout, kolik máte volného času v sobotu

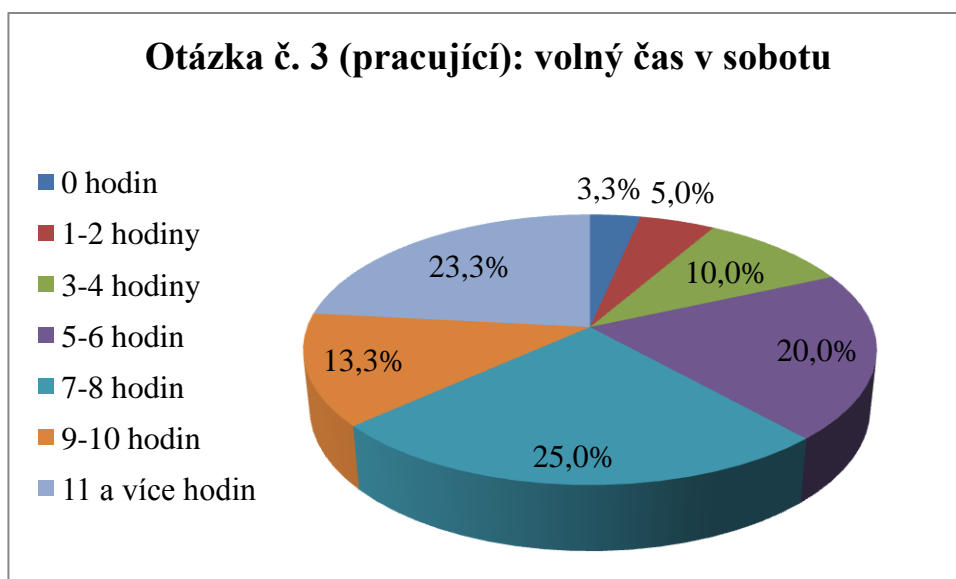
Sobota je volným dnem pro mnoho lidí. Už je tomu dlouho, co školáci v sobotu nemusí chodit do školy a lidé, kteří nastoupili do zaměstnání, mívají většinou v tento den volno. Sobota je tedy vhodným dnem pro uskutečnění aktivit, na které nám v pracovním týdnu nezbyvá čas. A jak jsou na tom s volným časem v tento den naši respondenti?

Graf 6: Grafické znázornění výsledků dotazníku (studenti, otázka č. 3)

Ve skupině studentů má nejvíce volného času (11 a více hodin) 18% dotázaných (11 studentů). Naopak pouze do 4 hodin času, který mohou strávit podle svých představ, zvolilo 15% studentů (9 studentů). Největší část dotázaných zvolila tu variantu, kde mají mezi 5 a 8 hodinami volného času (32 studentů). Celkem tedy něco přes polovinu, cca 53%.

Graf 7: Grafické znázornění výsledků dotazníku (pracující, otázka č. 3)

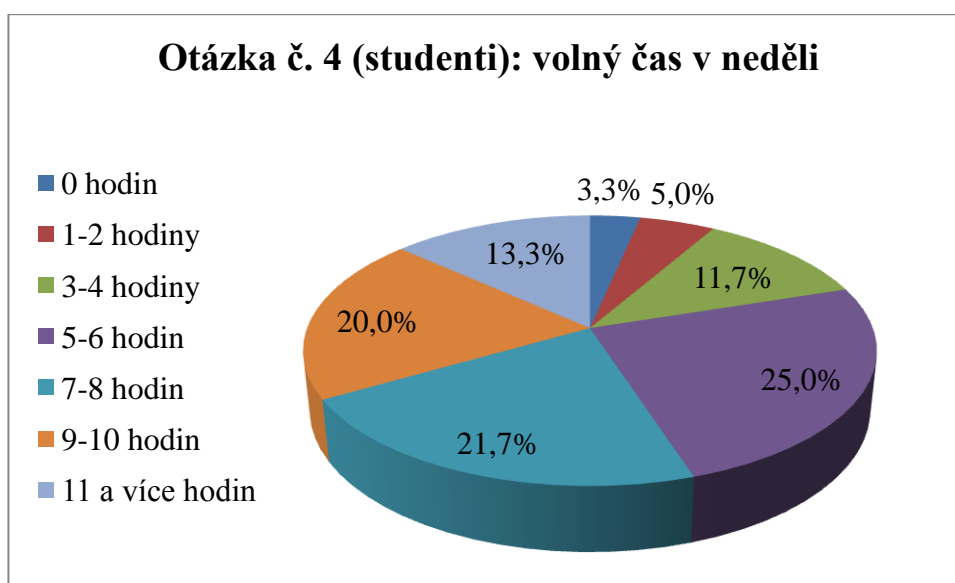

U skupiny pracujících je to podobné, nejvíce času (11 a více hodin) v sobotu má 23% (14 pracujících), nejméně času pak má 18% (4 a méně hodin), což je 11 pracujících z celkového počtu. Nejvíce respondentů v této skupině vybralo možnost 5 až 8 hodin volného času, a to celkem 45% všech dotázaných (27 pracujících).

Otázka č. 4: Zkuste odhadnout, kolik máte volného času v neděli

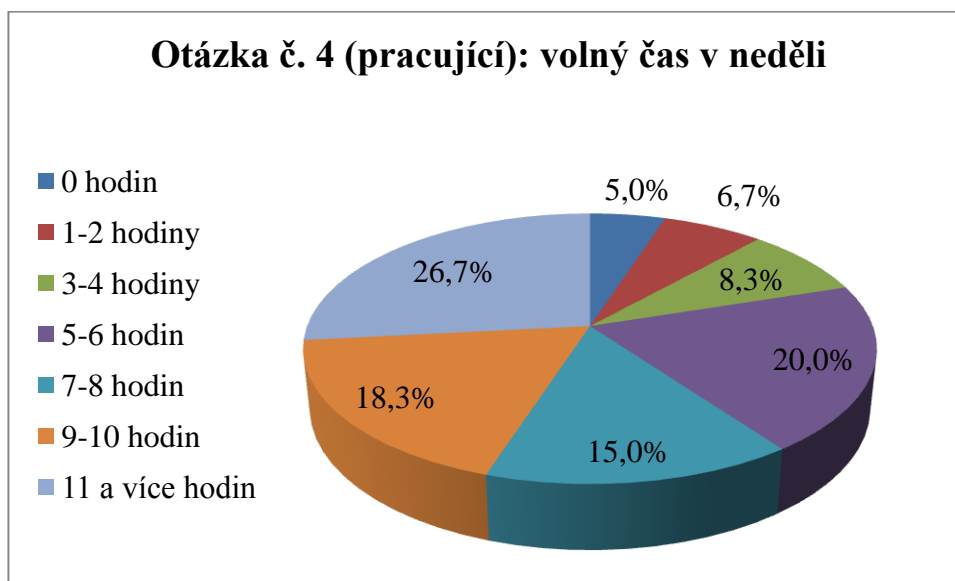
Neděle je druhým volným dnem v týdnu hned po sobotě, a proto je zde také možnost věnovat se tomu, co nás baví. Na druhou stranu volného času už není tolik, kolik nám nabízí sobota, protože mnozí lidé se musí připravit do práce nebo do školy na další den – pondělí. Studenti si musí vypracovat domácí úkoly, nachystat se na předměty, které je v pondělí čekají a to už vyžaduje určitý čas, který tomu musí věnovat. I někteří dospělí si musí v neděli vyhradit čas pro přípravu do práce. V některých případech musí s dětmi dělat domácí úkoly nebo se věnovat nutným domácím pracím.

Graf 8: Grafické znázornění výsledků dotazníku (studenti, otázka č. 4)

Asi 20% studentů (12) uvádí, že má 4 hodiny a méně volného času v tento den. Téměř 67% (40 studentů) má mezi 5 a 10 hodinami volného času. 11 a více hodin volného času připadá na 13% (8) respondentů.

Graf 9: Grafické znázornění výsledků dotazníku (pracující, otázka č. 4)

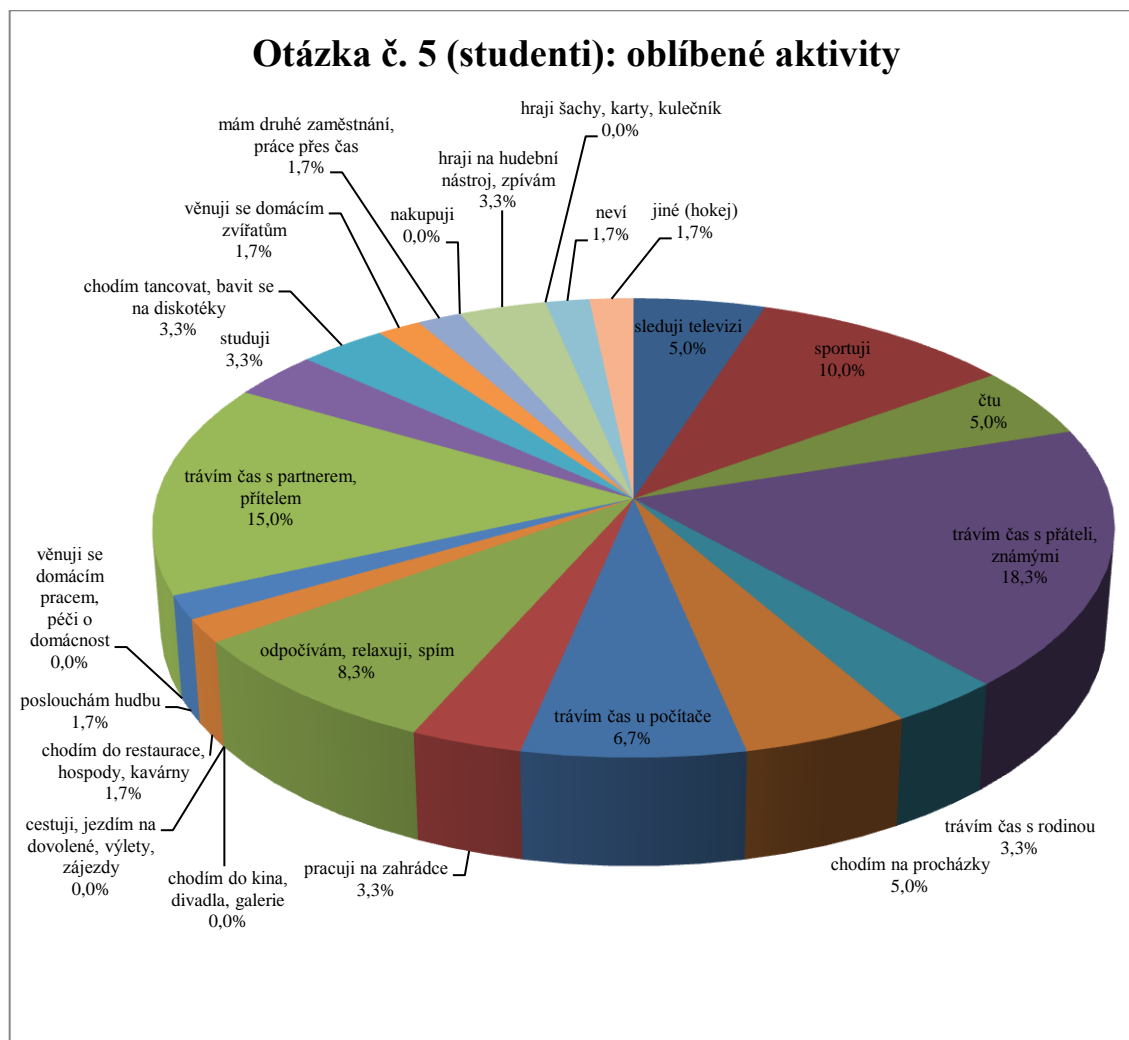

U pracující populace je to následovně; 20% (12 pracujících) odpovědělo, že má 4 hodiny a méně volného času, což je stejný počet jako u studentů. Zhruba 53% (32) lidí může disponovat 5 až 10 hodinami volného času. Je to o 15% méně respondentů, než u studentů. Nejvíce času, tedy 11 a více hodin, má 27% (16 pracujících), což je zase v porovnání se studenty o 14% více.

Otázka č. 5: Ve volném čase nejraději (vyberte jednu možnost)

Pod otázkou se nabízí celkem 22 různých možností, jak strávit volný čas. Navíc je zde také uvedena volba „nevím“ pro případ, že si respondent není jistý, co rád dělá ve volném čase a volba „jiné“, kde je ponecháno místo na doplnění vlastní odpovědi.

Graf 10: Grafické znázornění výsledků dotazníku (studenti, otázka č. 5)

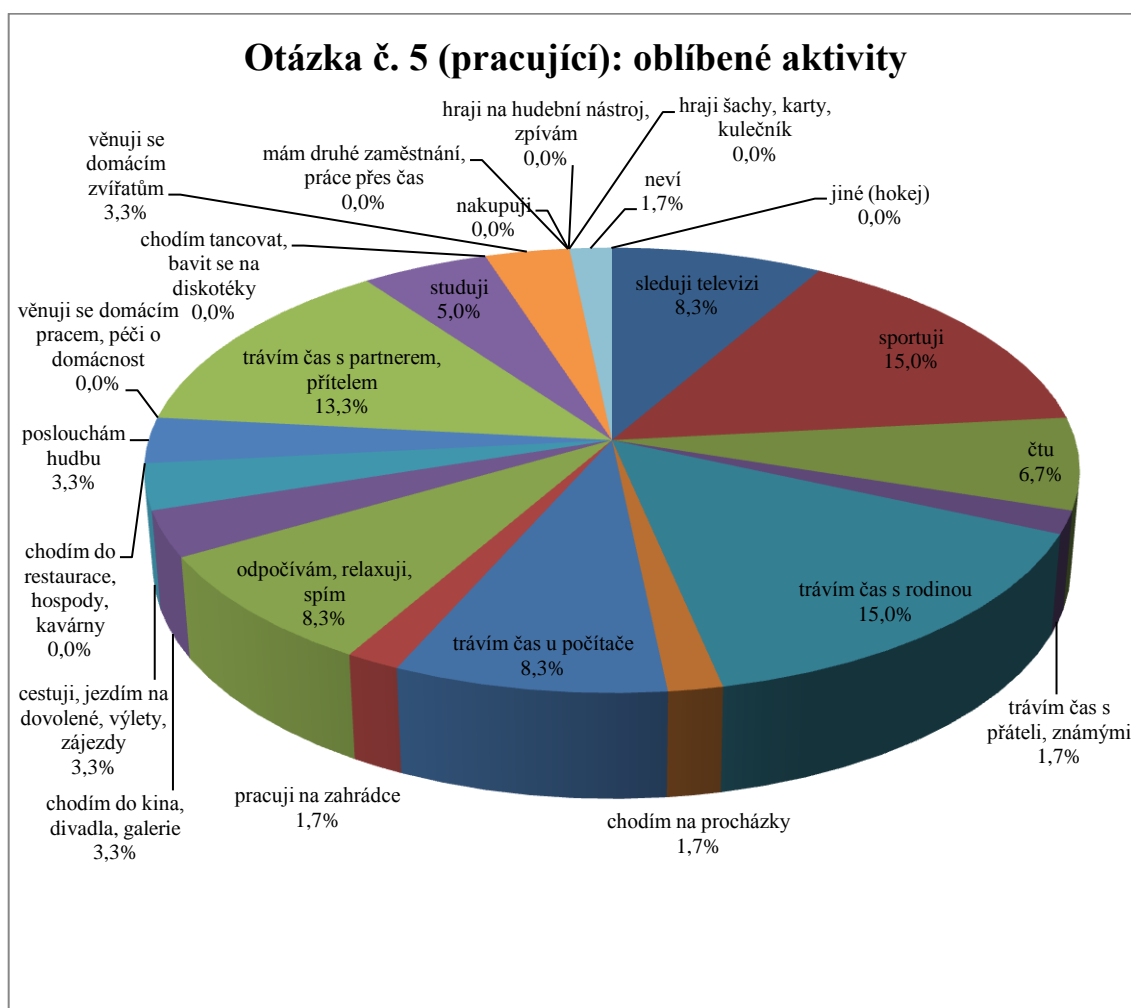

Nejvíce studentů (11) svůj volný čas tráví s přáteli a známými, tuto možnost zvolilo zhruba 18%. Na dalším místě s 15% (9) se umístila varianta, která říká, že studenti tráví čas s partnerem či přítelem. Dále 10% (6 studentů) jich sportuje, 8% (5) odpočívá, relaxuje a spí, necelých 7% (4) svůj volný čas tráví u počítače, shodně po 5% (3) se umístily 3 druhy aktivit a to chození na procházky, četba a sledování televize. 3% (2) respondentů se objevila u aktivit jako: jsou trávení volného času s rodinou, práce na zahrádce, studium, diskotéky a hra na hudební nástroj či zpěv. Pod 2% (1) se pak dostaly aktivity: druhé zaměstnání, chov domácích zvířat, poslech hudby, návštěva restaurací, hospod a kaváren, hokej – což byla možnost „jiné“ (sami respondenti si ji uvedli) a řadí se zde i respondenti, kteří neví, co rádi dělají ve svém volném čase. Poslední skupinou aktivit, kterou si

nevybral nikdo jako oblíbenou ve svém volném čase jsou šachy, karty, kulečnick, nákupy, péče o domácnost a domácí práce, cestování, dovolené, výlety a návštěva kin, divadel a galerií.

Je pochopitelné, že aktivity, které jsou spojeny s vydáním větší finanční částky, zůstaly u studentů nezvoleny, jelikož jak je známo, studenti obvykle nemají finance k dispozici. Je pro mě trochu překvapující, že nejvíce studentů tráví svůj volný čas s kamarády a vrstevníky v době prudkého rozvoje počítačové a televizní techniky, nicméně je to spíše pozitivní překvapení.

Graf 11: Grafické znázornění výsledků dotazníku (pracující, otázka č. 5)

Podívejme se nyní, jak se s touto otázkou vypořádali dospělí. Na prvním místě co do počtu hlasů se umístily hned dvě kategorie, a to čas strávený s rodinou a sport. Dostaly po 15% (9 pracujících). Něco přes 13% (8) respondentů zvolilo možnost trávení volného času s partnerem, přítelem. Dále kolem 8% (5) ve svém volném čase odpočívá, relaxuje, spí, tráví čau u počítače a sleduje televizi. Následuje četba s necelými 7% (4 pracující), 5% (3) dospělé populace studuje a 3% (2) se věnují domácím zvířatům, poslouchá hudbu,

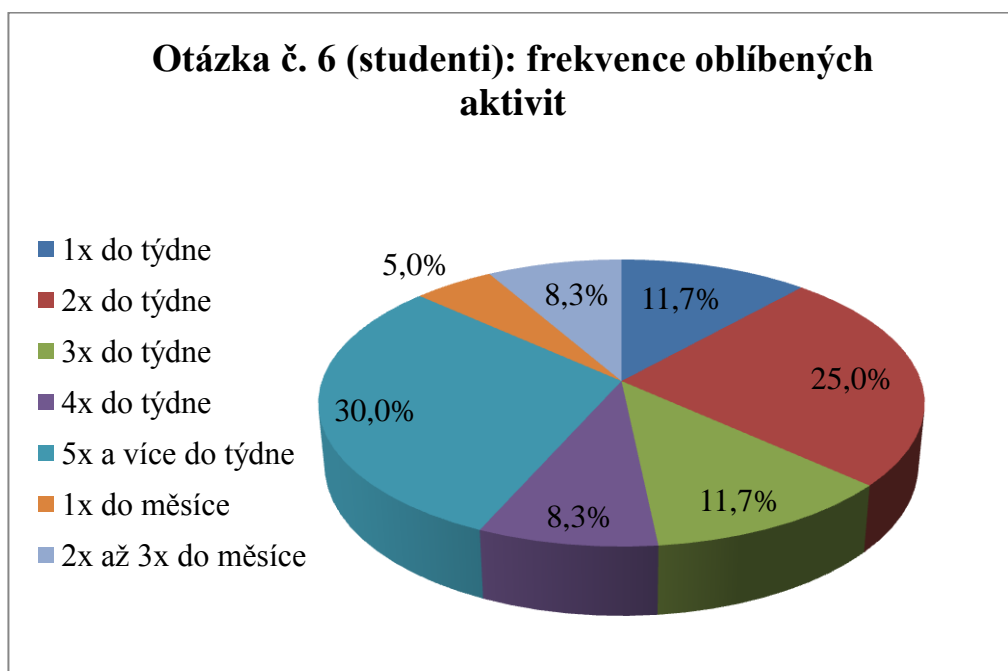
jezdí na dovolené, výlety, zájezdy a chodí do kin, divadel a galerií. Pouze necelé 2% (1) chodí na procházky, tráví čas s přáteli a známými anebo neví, co rádi dělají ve volném čase. Žádný z respondentů si nevybral možnost šachy, karty, kulečnick, hru na hudební nástroj a zpěv, nákupy, druhé zaměstnání, diskotéky, domácí práce nebo restaurace, hospody, kavárny.

Na co bych chtěla upozornit je fakt, který nám ukazuje zásadní rozdíl mezi studenty a pracujícími především v kategorii trávení volného času s přáteli a známými. Zatímco pro studenty je to poměrně důležitý faktor, u pracujících se objevuje v zanedbatelných číslech. Můžeme se jenom domnívat, proč tomu tak je, jelikož dotazník se nezabývá vysvětlením svých odpovědí, ale jedním z důvodů by mohl být fakt, že skupina kamarádů se s přibývajícím věkem a založením rodiny odsouvá do pozadí a do popředí se dostává zajištění a péče o rodinu a trávení volného času s ní.

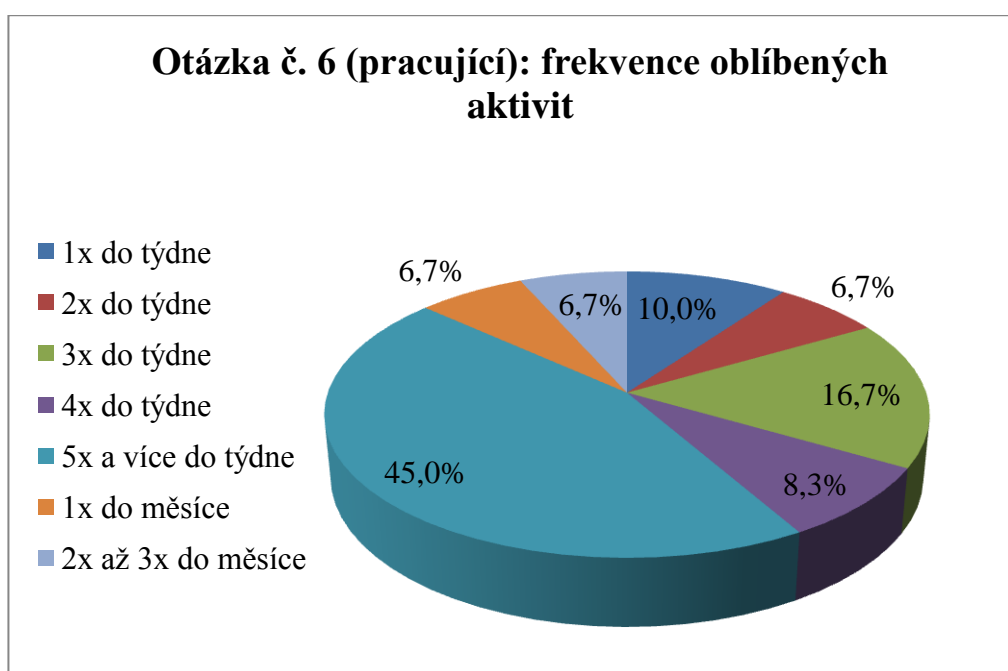
Otázka č. 6: *Nejoblíbenější aktivitě (z výše uvedených) se věnuji*

Na výběr k této otázce respondenti dostali celkem 7 možných odpovědí. Jedná se o určení frekvence, ve které vykonávají své volné aktivity. Mohli si zvolit variantu od 1x do týdne po 5x a více do týdne anebo v případě, že se své volné aktivitě nevěnují tak často mohli zaškrtnout variantu 1x do měsíce nebo 2-3x do měsíce.

Graf 12: Grafické znázornění výsledků dotazníku (studenti, otázka č. 6)

Graf 13: Grafické znázornění výsledků dotazníku (pracující, otázka č. 6)

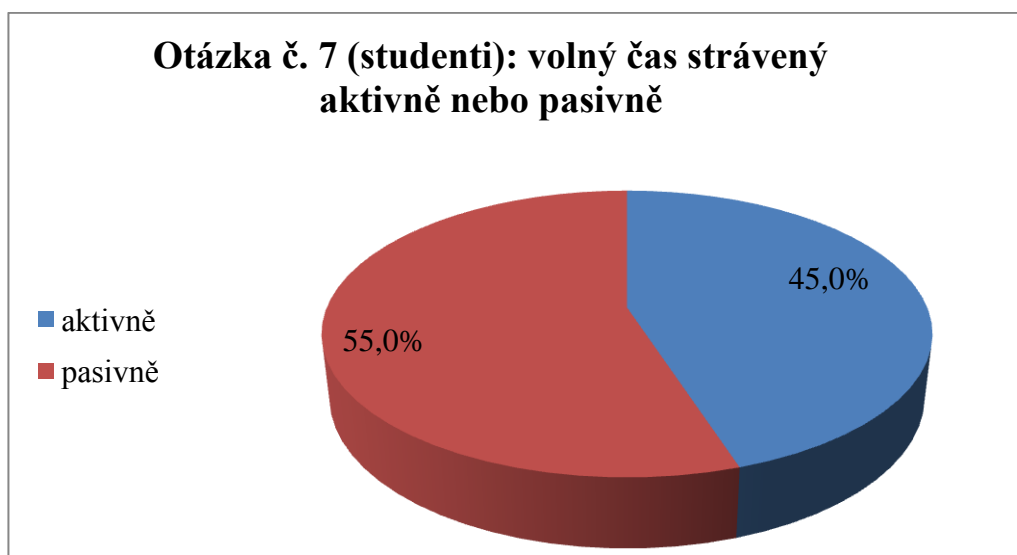
1x do týdne si vybralo necelých 12% studentů (7) a 10% pracujících (6), což je relativně stejný počet studentů i pracujících. U varianty 2x do týdne už se výsledky u obou

skupin razantně liší. Zatímco studentů s touto odpovědí je 25% (15), pracujících pouze necelých 7% (4). 3x do týdne se tato volba objevila u skoro 12% studentů (7) a skoro 17% pracujících (10). Shodné výsledky jsou u další varianty (4x do týdne), a to 8% (5) v obou skupinách. Volbu, která nabízí trávení volného času nejoblíbenější aktivitou nejfrekventovanějším způsobem – 5x a více do týdne zvolilo 30% studentů (18) a 45% pracujících (27). Je to poměrně velké číslo u obou skupin, když uvážíme, že obě skupiny mají každodenní studijní i pracovní povinnosti. 1x do měsíce pak zvolilo 5% studentů (3) a skoro 7% (4) pracujících. Poslední variantu – 2-3x do měsíce – si vybralo 8% (5) studentů a skoro 7% (4) pracujících. Obě poslední varianty zvolil zhruba stejný počet studentů i dospělých.

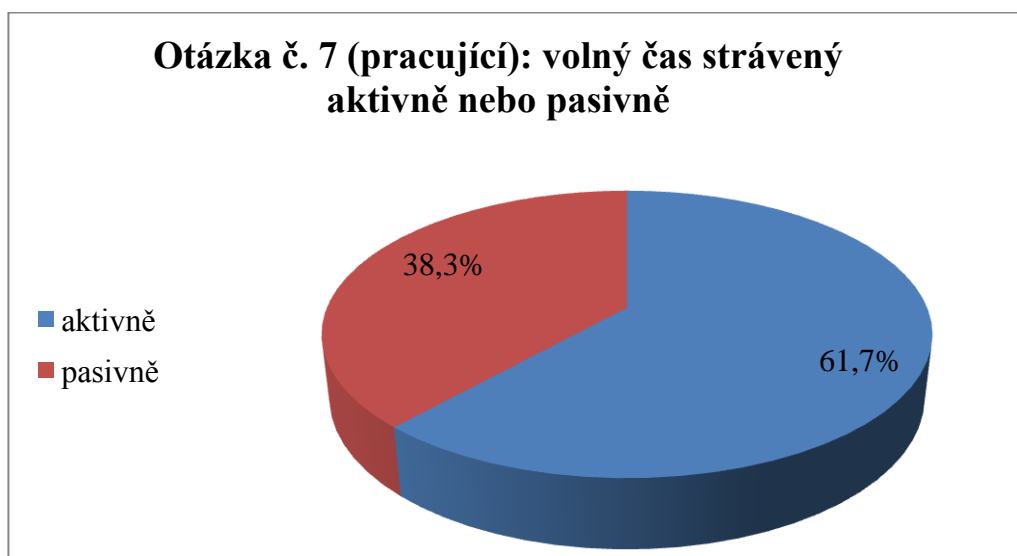
Otázka č. 7: *Volný čas trávím raději*

Dvě odpovědi, které se zde nabízejí, jsou zaměřeny na aktivitu či pasivitu během volného času. Někdo si jistě nedokáže představit, že by svůj volný čas strávil například opalováním u moře. Jiný by si zase ve svém volném čase nešel zahrát squash nebo fotbal. Mnohdy ve svém volném čase kompenzujeme to, co nám chybí během školního nebo pracovního týdne. Zním mnoho lidí, jejichž práce je převážně sedavá, a proto svůj volný čas využívají k pohybovým aktivitám. Také studenti mnoho času prosedí v lavicích, nicméně ze své zkušenosti bývalé studentky vím, že přeci jenom se během týdne objeví možnost jít si zacvičit v rámci vyučování a že jsme se velmi často museli přesouvat z jedné třídy do druhé. Domnívám se tedy, že studenti jsou během týdne pohybově aktivnější než pracující, což vyplývá právě z jejich pozice studentů.

Graf 14: Grafické znázornění výsledků dotazníku (studenti, otázka č. 7)

Graf 15: Grafické znázornění výsledků dotazníku (pracující, otázka č. 7)

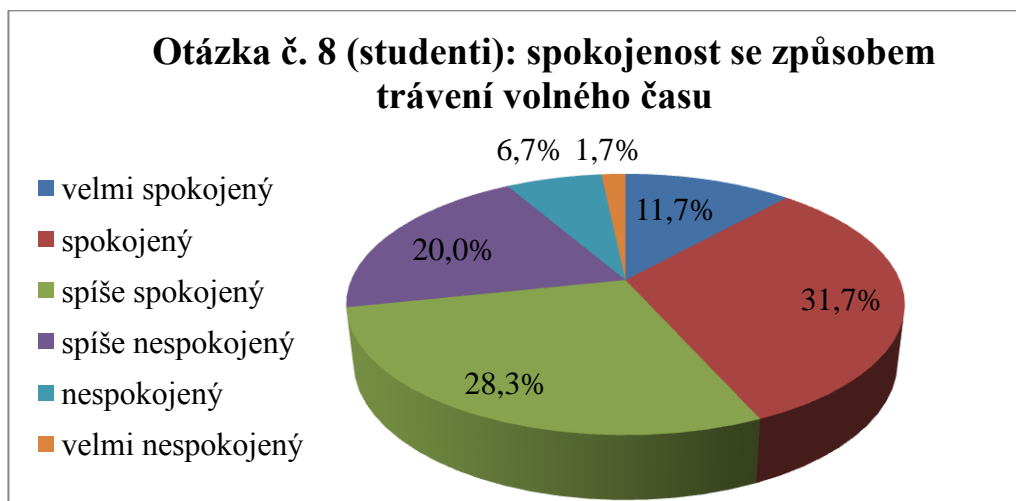

Podívejme se nyní na výsledky, které nám ukazují, zda jsou respondenti aktivní nebo pasivní ve svém volném čase. 45% studentů (27) je ve svém volném čase aktivních a 55% (33) pasivních, to znamená, že preferují činnosti, které nevyžadují mnoho fyzické aktivity, např. četba, poslech hudby... U pracujících aktivně svůj volný čas využívá skoro 62% (37) a pasivně 38% (23). Výsledky nám ukazují, že více dospělých lidí je ve svém volném čase aktivnějších než studentů. Zda-li je to proto, že si kompenzují sedavé zaměstnání, se můžeme jen domnívat, jelikož v dotazníku nebyla otázka, kterou by respondenti vysvětlili, proč svůj volný čas tráví aktivně či pasivně.

Otázka č. 8: Se způsobem trávení volného času jsem

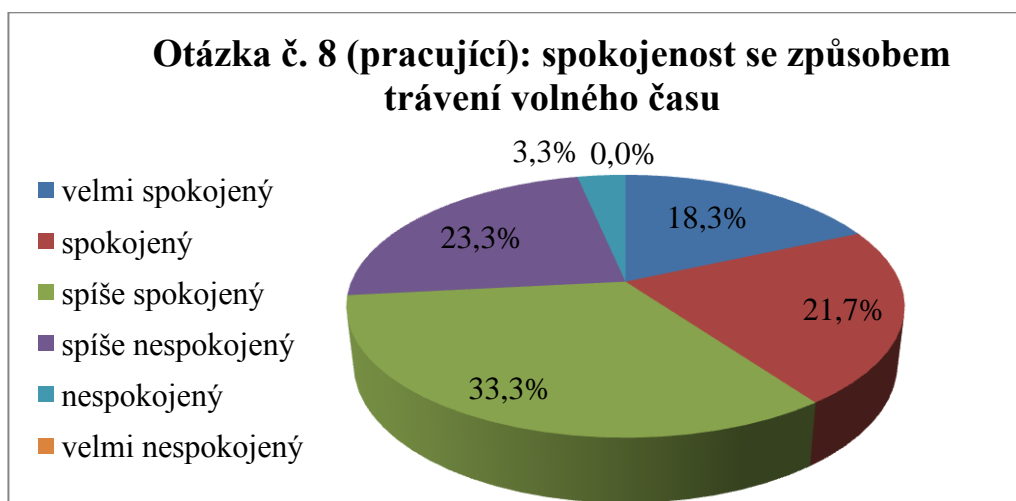
Respondenti v této otázce mohli zhodnotit, nakolik jsou spokojeni se způsobem trávení volného času. Na výběr měli od možnosti velmi spokojený, přes spíše spokojený či nespokojený až po velmi nespokojený. Celkem tedy 6 možností.

Graf 16: Grafické znázornění výsledků dotazníku (studenti, otázka č. 8)

Velmi spokojených studentů je téměř 12% (7), spokojených 32% (19), spíše spokojených 28% (17). Dále pak spokojenost přechází do nespokojenosti; spíše nespokojených studentů je 20% (12), nespokojených necelých 7% (4) a velmi nespokojených necelá 2% (1). Celkově tedy můžeme říci, že spokojených studentů je 72% (43) a nespokojených 28% (17).

Graf 17: Grafické znázornění výsledků dotazníku (pracující, otázka č. 8)

Velmi spokojených pracujících je 18% (11), spokojených 22% (13) a spíše spokojených 33% (20). Spíše nespokojených respondentů v této skupině je 24% (14), nespokojených 3% (2) a velmi nespokojeného pracujícího respondenta nemáme žádného.

Spokojenost vyjádřilo 73% (44) a nespokojenost 27% (16). Spokojených pracujících respondentů máme o 1% více v porovnání se studenty a o 1% méně nespokojených.

Závěry praktické části

Cílem praktické části této bakalářské práce bylo porovnat dvě věkové skupiny, a to studenty ve věku 14 – 16 a pracující ve věku 30 let. Porovnáním obou skupin jsme zjišťovali, která věková skupina tráví svůj volný čas aktivněji. Dotazníkovou metodou jsme posbírali informace o tom, jak respondenti tráví svůj volný čas, a výsledky jsme vyhodnotili a zaznamenali grafem. Klíčovou otázkou, kterou jsme zjišťovali aktivitu či pasivitu ve volném čase byla otázka č. 7 (Volný čas trávím raději a) aktivně, b) pasivně). Ze získaných odpovědí jsme zjistili, že skupina pracujících je ve svém volném čase aktivnější než skupina studentů.

Výzkumný předpoklad č. 1

Předpokládáme, že třicetiletí respondenti tráví svůj volný čas aktivněji než patnáctiletí respondenti z důvodu kompenzace sedavého zaměstnání.

Ze získaných odpovědí jsme zjistili, že skupina pracujících je ve svém volném čase aktivnější než skupina studentů. Předpoklad byl tedy potvrzen.

Výzkumný předpoklad č. 2

Předpokládáme, že největší počet všech respondentů se ve volném čase věnuje sledování televize a práci na počítači a nejméně respondentů se věnuje práci na zahradě.

K potvrzení nebo vyvrácení tohoto předpokladu pro nás byla důležitá dotazníková otázka č. 5 (Ve volném čase nejraději...), kde respondenti vybírali svoji oblíbenou činnost ve volném čase. Na výběr měli ze široké škály různých odpovědí, mohli doplnit také svoji vlastní možnost, která nebyla na výběr. Podle odpovědí respondentů je patrné, že náš předpoklad se nepotvrdil. Z grafů č. 10 a 11 na str. 51 - 52 je patrné, že respondenti upřednostnili sociální kontakt před časem stráveným u počítače nebo televize. Nelze potvrdit ani to, že by se nejméně respondentů věnovalo práci na zahradě.

Výsledek statistických testů

Statistickému testování byly podrobeny odpovědi na otázku č. 7 (viz tabulka níže). Nejprve byly testovány skupiny pracujících a studentů zvlášť. Zajímalo nás, zda volný čas tráví aktivně a pasivně stejný počet respondentů (zda četnost trávení volného času aktivně je stejná jako četnost trávení volného času pasivně). K testování hypotéz jsme použili χ^2 Pearsonův test.

- pracující – testovali jsme hypotézu, že četnosti aktivně a pasivně trávicích volný čas jsou shodné, tedy očekávané četnosti by byly 30 a 30. Označme p_1 (= 37) četnost aktivně využívajících volný čas a symbolem p_2 (= 23) četnost pasivně využívajících volný čas. Očekávané četnosti jsou $p_1^* = p_2^* = 30$.

$$H_0: p_1 = p_1^* \text{ \& } p_2 = p_2^*$$

$$H_1: p_1 \neq p_1^* \text{ nebo } p_2 \neq p_2^*$$

Výsledkem statistického testu je p-hodnota = 0,07, je možné tedy zamítnout nulovou hypotézu na 10% hladině významnosti a přijmout alternativní hypotézu H_1 .

- studenti- testovali jsme hypotézu, že četnosti aktivně a pasivně trávicích volný čas jsou shodné, tedy očekávané četnosti by byly 30 a 30. Označme p_1 (= 27) četnost aktivně využívajících volný čas a symbolem p_2 (= 33) četnost pasivně využívajících volný čas. Očekávané četnosti jsou $p_1^* = p_2^* = 30$.

$$H_0: p_1 = p_1^* \text{ \& } p_2 = p_2^*$$

$$H_1: p_1 \neq p_1^* \text{ nebo } p_2 \neq p_2^*$$

Výsledkem statistického testu je p-hodnota = 0,44, není tedy možné zamítnout nulovou hypotézu ani na 10% hladině významnosti.

Tabulka 5: Odpovědi na otázku č. 7

	aktivně	pasivně
pracující	37	23
studenti	27	33

Při dalším testování nás zajímal rozdíl mezi oběma skupinami navzájem. Testovali jsme proto, zda existuje statisticky významný rozdíl relativních četností v aktivním trávení volného času. Pozorovaná četnost aktivně tráveného volného času je v případě pracujících $p_1 = 37/60$ a v případě studentů $p_2 = 27/60$. K testování jsme použili test rozdílů proporcí. Označme $\theta = p_2 - p_1$. Zformulovali jsme nulovou a jednostrannou alternativní hypotézu:

$$H_0: \theta = 0$$

$$H_1: \theta < 0$$

Výsledkem statistického testu je p-hodnota = 0,03, můžeme tedy zamítnout nulovou hypotézu na 5% hladině významnosti a přijmout alternativní hypotézu H_1 . Můžeme učinit závěr, že na 5% hladině významnosti pracující tráví volný čas aktivněji než studenti.

Závěr

Praktická část bakalářské práce byla zaměřena na získání informací o volném čase mladých lidí. Zjišťovali jsme, kolik volného času mají ve všední dny, kolik ho mají o víkendu, jak tráví svůj volný čas a jak často se věnují své oblíbené volnočasové aktivitě. Dále jsme zjišťovali, zda raději tráví svůj volný čas aktivně nebo pasivně a jak jsou spokojeni se způsobem, jakým svůj volný čas tráví.

Na základě dotazníku jsme porovnávali dvě klíčové skupiny respondentů, a to studenty ve věku 14 – 16 a pracující mladé lidi ve věku 29 – 31. Snažili jsme se zjistit, která skupina tráví svůj volný čas aktivněji a která je nejoblíbenější a nejméně oblíbená aktivita u respondentů. Předpokládali jsme, že lidé, kteří chodí do zaměstnání, kde pravděpodobně většinu času sedí a mají tak velmi málo pohybové aktivity, budou ve svém volném čase aktivnější. Náš předpoklad se prokázal, protože jsme zjistili, že zhruba 62% (37) pracujících využívá volný čas aktivním způsobem, studentů je v porovnání s touto skupinou jen 45% (27).

Co se týče nejoblíbenější volnočasové aktivity, tak tou je u studentů trávení času s přáteli a známými, následovaná hned trávením volného času s partnerem nebo přítelem. Je vidět, že v tomto věkovém období hraje sociální kontakt s vrstevníky důležitou roli. Mezi neoblíbenými aktivitami, ať už z jakéhokoli důvodu, se vyskytlo hraní karet, šachu, nakupování, péče o domácnost, kupodivu také cestování a výlety, ale i návštěva kin, galerií a divadel. Jak už jsme uvedli, důvody mohou být různé, obzvláště u studentů mohou hrát důležitou roli finance.

Oblíbenou volnočasovou aktivitou u mladých pracujících lidí se stal čas, který stráví s rodinou a zároveň čas, který věnují sportu. Nejméně oblíbených aktivit se objevilo více, například domácí práce, diskotéky nebo nákupy se řadí mimo jiné mezi ně.

Těmito výsledky jsme nepotvrdili náš předpoklad, že sledování televize a práce na počítači budou patřit mezi nejoblíbenější aktivity. Dále jsme předpokládali, že práce na zahrádce bude aktivitou, kterou si zvolí nejméně respondentů, ale ukázalo se, že v obou skupinách má své zastoupení, i když ne v hojném počtu.

Téma volného času je v současné době aktuálním problémem, zejména z hlediska narůstající kriminality u mládeže. Mělo by tedy být v zájmu širší společnosti zajistit vhodné příležitosti k trávení volného času nejenom pro mladé lidi. Jistě by bylo velmi

zajímavé provést další šetření v této oblasti, například jaké možnosti realizace volného času mládeži chybí, jak vhodně je motivovat ke smysluplnému využití času v době osobního volna.

Čím více bude veřejnost vědět o mládeži a jejich způsobu trávení volného času a důvodech, proč takto svůj čas chtějí trávit, tím snazší bude zejména pro rodiče, vychovatele a pedagogy mládež zaujmout a podpořit v kvalitním využití tohoto času.

Seznam použité literatury a zdrojů

- ARCHA: *Zpravodaj o výchově a využití volného času dětí a mládeže*, 1999, č.2
- HAJDUCHOVÁ, Jana.: *Zkola Informační a vzdělávací portál školství Zlínského kraje* [online]. 10. 4. 2004 [cit. 27. 9. 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.zkola.cz/zkedu/rodiceaverejnost/volnycas/1903.aspx>.
- HOFBAUER, B.: *Děti, mládež a volný čas*. 1. Vydání. Praha: Portál, 2004. 176 stran. ISBN 80-7178-927-5
- JŮVA, V.& SEN: *Stručné dějiny pedagogiky*. 5. Vydání. Brno: Paido, 2003. 91 stran. ISBN 80-7315-062-X
- NĚMEC, Jiří.: *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3
- PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B. a kol.: *Pedagogika volného času*. 3. Vydání. Praha: Portál, 2002. 231 stran. ISBN 80-7178-711-6
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. 4. Vydání. Portál, 2003. 324 stran. ISBN 80-7178-772-8
- SAK, P.: *Aktivity dětí a mládeže ve volném čase. Mládež, společnost a stát*, 1993, č. 2, str. 22-45
- SLEPIČKOVÁ, I.: *Sport a volný čas adolescentů*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, 2001. 127 stran. ISBN 80-86317-13-7
- SPOUSTA, Vladimír.: *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. 1. Vydání. Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity, 1994. 183 stran. ISBN 80-210-1007-X
- ŠVESTKA, V., TEMŇÁK, Š.: *Aktivity mladých lidí ve volném čase (Výsledky průzkumu)*. Ústav pro informace ve vzdělávání, 1994. ISBN 80-211-0208-X
- VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V.: *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-901737-9-9

Populárně naučný zdroj

WIKIPEDIE *Otevřená encyklopedie* [online]. Poslední revize 1. 2. 2011 [cit. 28. 9. 2011]. Dostupné na WWW:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1kladn%C3%AD_um%C4%9Bleck%C3%A1_1_%C5%A1kola

WIKIPEDIE *Otevřená encyklopedie* [online]. Poslední revize 8. 8. 2011 [cit. 28. 9. 2011]. Dostupné na WWW:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Pion%C3%BDr_%28sdru%C5%BEen%C3%AD%29

WIKIPEDIE *Otevřená encyklopedie* [online]. Poslední revize 23.11.2011 [cit. 24.11.2011]. Dostupné na WWW:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Salesi%C3%A1ni_Dona_Bosca

WIKIPEDIE *Otevřená encyklopedie* [online]. Poslední revize 22. 9. 2011 [cit. 29. 9. 2011]. Dostupné na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Sokol_%28spolek%29

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Dotazník: Jak trávím svůj volný čas?

Příloha č. 1: Jak trávím svůj volný čas

Dobrý den,

velmi vás prosím o vyplnění tohoto dotazníku zaměřeného na způsob trávení volného času. Anonymita vašich odpovědí bude zaručena. **Vždy zvolte jen jednu odpověď**, nezapomeňte, prosím, odpovědět hned na první otázku, zda jste student (14 – 16 let) nebo pracující (29 – 31 let), která je v tomto dotazníku klíčová. Výsledky budou vyhodnoceny a použity pro účely bakalářské práce. Celý dotazník vám nezabere více než 10 minut.

Děkuji.

Co je volný čas?

Je to čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, škole, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).

Otázka č. 1

Jsem student (14 - 16 let):   ano

Jsem pracující (29 - 31 let):   ano

Otázka č. 2

Zkuste odhadnout, kolik máte obvykle volného času ve všední den (po – pá):

- a) 0 hodin
- b) 1-2 hodiny
- c) 3-4 hodiny
- d) 5-6 hodin
- e) 7-8 hodin
- f) 9-10 hodin
- g) 11 a více hodin

Otázka č. 3

Zkuste odhadnout, kolik máte volného času v sobotu:

- a) 0 hodin
- b) 1-2 hodiny
- c) 3-4 hodiny
- d) 5-6 hodin
- e) 7-8 hodin
- f) 9-10 hodin
- g) 11 a více hodin

Otázka č. 4

Zkuste odhadnout, kolik máte volného času v neděli:

- a) 0 hodin
- b) 1-2 hodiny
- c) 3-4 hodiny
- d) 5-6 hodin
- e) 7-8 hodin
- f) 9-10 hodin
- g) 11 a více hodin

Otázka č. 5

Ve volném čase nejraději (vyberte jednu možnost):

- a) sleduji televizi
- b) sportuji
- c) čtu (knihy, časopisy, noviny)
- d) trávím čas s přáteli, známými
- e) trávím čas s rodinou
- f) chodím na procházky

- g) trávím čas u počítače
- h) pracuji na zahrádce
- i) odpočívám, relaxuji, spím
- j) chodím do kina, divadla, galerie
- k) cestuji, jezdím na dovolené, výlety, zájezdy
- l) chodím do restaurace, hospody, kavárny
- m) poslouchám hudbu
- n) věnuji se domácím pracím, péči o domácnost
- o) trávím čas s partnerem, přítelem
- p) studuji
- q) chodím tancovat, bavit se na diskotéky
- r) věnuji se domácím zvířatům
- s) mám druhé zaměstnání, práce přes čas
- t) nakupuji
- u) hraji na hudební nástroj, zpívám
- v) hraji šachy, karty, kulečnick
- w) nevím
- x) jiné (uved'te) .....

Otázka č. 6

Nejoblíbenější aktivitě (z výše uvedených) se věnuji:

- a) 1x do týdne
- b) 2x do týdne
- c) 3x do týdne
- d) 4x do týdne
- e) 5x a více do týdne
- f) 1x do měsíce
- g) 2x – 3x do měsíce

Otázka č. 7

Volný čas trávím raději:

- a) aktivně (sport, turistika, práce na zahradě...)
- b) pasivně (sledování TV, četba, kavárna...)

Otázka č. 8

Se způsobem trávení volného času jsem:

- a) velmi spokojený
- b) spokojený
- c) spíše spokojený
- d) spíše nespokojený
- e) nespokojený
- f) velmi nespokojený